

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1900. Andra Kammaren. N:o 52.

Onsdagen den 9 maj.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 9 och sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 3.

§ 3.

Härefter företogs till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva samt tre i ämnet väckta motioner.

Ang. upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva.

Sedan *mom. a.* blifvit föredraget, anförde:

Herr Hedin i Stockholm: Utskottets hemställan är egnad att i viss mån väcka icke så små betänkligheter. För det första vill jag erinra derom, att, när den tid, för hvilken Riksdagen nu är anmodad att bevilja ett medgifvande för Kongl. Maj:t i det hänseende, som omhandlas i första punkten af föreliggande betänkande, utsträcks ända till den 15 maj 1901, mau torde kunna säga, att denna utsträckning är temligen öfverflödigt tilltagen. Men detta är icke det enda. Hvad som synes mig ännu betänkligare är formen för redigerandet af sådana Riksdagens beslut som det ifrågasvarande. Om någon genomläser detta stycke ensamt för sig, skall han lätt komma på den tanken, att Riksdagen har, hvilket ju icke är förhållandet, velat afsäga sig all bestämmanderätt i det, hvarom detta stycke handlar, och öfverlemnna åt Kongl. Maj:t att fastställa hvilka vilkor, Kongl. Maj:t kan finna för godt. Det kan ju icke vara meningen och jag har en särskild anledning att påpeka detta, då man trots kungörelsen den 20 oktober 1899, som ju mycket tydligt angifves vara utfärdad af Kongl. Maj:t i enlighet med de af

*Ang. upplåtelse af den kronan tillkommande jordegare-
andel i grufva.*
(Forts.)

Riksdagen bestämda grunder, funnit, att det varit möjligt för en spekulant att till Kongl. Maj:t inkomma med en ansökning om undantag från en bestämmelse i denna kungörelse, nemligen § 6, från hvilken författningen sjelf icke medgifver något undantag, en bestämmelse, som otvivelaktigt måste anses höra till de af Riksdagen fastställda grunderna och icke till de reglementariska och verkställighetsföreskrifter, som det lemnas i Kongl. Maj:ts eget skön att fastställa. Man har icke endast genom tidningarna erfarit, att en spekulant gjort en sådan oförsynt ansökning derom, att Kongl. Maj:t skulle göra ett i författningen icke medgifvet undantag till hans förmån, från den ovilkorliga bestämmelsen, som förekommer uti § 6, nemligen att auktion skall förrättas, utan det har äfven offentligt uppgifvits — något, som förefaller mig ytterst osannolikt — och det har enskildt försäkrats mig vara sant, att till och med en Konungens befallningshafvande funnit sig oförhindrad att tillstyrka en sådan olaglig ansökning. Ja, det har uppgifvits för mig, att man hade att emotse ett dylikt tillstyrkande äfven från ett af våra centrala embetsverk. Under sådana förhållanden skulle man vara frestad att låta denna fråga för ett år rent utaf förfalla och icke åt Kongl. Maj:t vidare meddela ett sådant bemyndigande, som här ifrågasatts, men jag antager, att statsrådet och chefen för finansdepartementet är i tillfälle att undanröjda sistnämnda betänklighet genom att meddela kammaren den upplysning, som på grund af nu nämnda förhållanden icke är alldeles öfverflödigt, att regeringen icke är eller har varit betänkt på att vidtaga en åtgärd, som komme i uppenbar strid med § 6 i den i enlighet med de af Riksdagen angifna grunder af Kongl. Maj:t utfärdade kungörelse, och under sådan förutsättning skall jag för närvarande icke framställa något yrkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet greve Wachtmeister: Det ärende, hvarpå den siste ärade talaren syftade, är visserligen till Kongl. Maj:t inkommet, men ännu icke för Kongl. Maj:t anmaldt.

Herr Hedin uttalade en önskan att få del af min ställning till frågan, och jag vill då först erinra derom, att från och med den 1 sistlidna april ärenden af denna art äro öfverflyttade till jordbruksdepartementet, men tillika ber jag att i fråga om min personliga ställning till detta ärende få nämna, att, om jag varit föredragande i detsamma, jag skulle ansett mig bestämdt förhindrad att tillstyrka Kongl. Maj:t att eftergifva för ifrågavarande person skyldigheten att i vanlig ordning uppträda såsom spekulant å arrendet, och att jag således skulle anse mig pligtig att tillstyrka, att auktion skulle i detta fall i vanlig ordning förrättas.

Herr Hedin i Stockholm: Jag har vid sådant förhållande icke annat att tillägga än att uttrycka min tacksamhet till herr finansministern för den så välvilligt lemnade upplysningen om hans ställning till frågan.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b—d.

Biföllos jemväl.

§ 4.

Å föredragningslistan fans härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 83, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af ett kronan tilldömdt skadeersättningsbelopp för obehörig afverkning å den Rättviks och Boda socknemän upplåtna så kallade brobyggnadsskog i Kopparbergs län.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att medgifva, att af det ersättningsbelopp med ränta, som Rättviks och Boda jordegande socknemän genom Kongl. Maj:ts dom den 11 mars 1898 förpligtats till Kongl. Maj:t och kronan utgifva, måtte socknemännen efterskänkas ej mindre den del af berörda ersättningsbelopp, som motsvarade hvad bemälde jordegare kunde anses hafva för bronderhållet å den s. k. Kårbölevägen utgifvit under åren 1850—1894, eller 14,028 kronor 75 öre, än äfven den kronan tillagda räntegodtgörelsen 9,775 kronor 79 öre, eller sammanlagdt i rundt tal 24,000 kronor, samt

att detta belopp finge af det under sjunde hufvudtiteln uppförda reservationsanslaget till restitutioner till Rättviks och Boda jordegande socknemän utbetalas för att dem emellan fördelas efter den af kammarkollegium föreslagna grund.

Härjemte hade herr Ollas A. Ericsson i Ofvanmyra i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 177, föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att af förenämnda, genom Kongl. Maj:ts dom den 11 mars 1898 kronan tillerkända ersättningsbelopp, jemte ränta, må Rättviks och Boda socknars jordegande medlemmar efterskänkas 33,250 kronor.

Utskottet hemstälde,

a) att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att af det genom Kongl. Maj:ts dom den 11 mars 1898 kronan tillerkända ersättningsbelopp, jemte ränta, må Rättviks och Boda socknars jordegande medlemmar efterskänkas ej mindre den del af berörda ersättningsbelopp, som motsvarar hvad bemälde jordegare må anses hafva för bronderhållet å Kårbölevägen utgifvit under åren 1850—1894, eller 14,028 kronor 75 öre, än äfven den kronan tillagda räntegodtgörelsen 9,775 kronor 79 öre, eller sammanlagdt 23,804 kronor 54 öre, och

att detta belopp må af det under sjunde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till restitutioner till Rättviks och Boda jordegande socknemän utbetalas för att dem emellan fördelas efter den af kammarkollegium föreslagna grund; samt

b) att herr Ericssons ofvannämnda motion må, i hvad den skiljer sig från den i föregående mom. a) gjorda hemställan, af Riksdagen afslås.

Vid utlåtandet var fogad reservation af herr Persson i Stallerhult, som yrkat, att utskottet måtte hemställa, att såväl Kongl.

Ang. efterskänkande af ett kronan tilldömdt skadeersättningsbelopp för afverkning å den Rättviks och Boda socknemän upplåtna s. k. brobyggnadsskog.

Ang. efter-
skänkande af
ett kronan
tilldömdt ska-
deersättnings-
belopp för af-
verknig å den
Rättviks och
Boda sockne-
män upplåtna
s. k. brobygg-
nadsskog.
(Forts.)

Maj:ts förevarande proposition som den af herr Ericsson i ämnet väckta motion måtte af Riksdagen afslås.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag har låtit anteckna mig såsom reservant mot detta utskottets betänkande, och det är med anledning deraf jag begärt ordet för att i någon mån få tillkännagifva, hvaruti min reservation består och hvarpå jag grundat mitt afslagsyrkande.

Såsom af den kongl. propositionen framgår, har inom Rättviks m. fl. socknar afsatts ett icke obetydligt skogsområde, å hvilket växande skog skulle få användas till underhåll af några broar på en angifven väg.

Sedan detta under några år fortgått, anhöllo sockenborna att få fritt föfoga öfver den skog, som fans på detta område, till icke mindre än 1,417 tunnland, men erhöilo till svar, att de icke fingo använda skogen till något annat än underhåll af ifrågavarande broar.

Oaktadt denna bestämmelse, hafva nu socknemännen försålt afverkningsrätten till denna skog till ett visst bolag för ett ganska afsevärdt belopp, hvilket bolag äfven afverkat icke mindre än närmare 14,000 träd. Det är att märka, att, när denna försäljning egde rum, det hette i villkoren för densamma, att för den händelse denna försäljning icke hade laglig grund för sig, så skulle köpeskillingen återgå. Således är detta ett bevis på, att säljarne varit medvetna om, att de icke hade rätt att göra försäljningen. Efter åtal af allmänna åklagaren har slutligen högsta domstolen förklarad, att denna afverkning icke vore berättigad och deraf ålagt Rättviks socknemän att återbära det belopp, som de erhållit för den sålda skogen.

Det är att märka, att af de handlingar, som stått utskottet till buds, icke kunnat utrönas försäljningspriset för skogen, utan domstolarne hafva fått söka bestämma detta belopp genom att äsätta ett visst värde å hvarje träd. Detta sättes af somliga till 3 kronor, men af högsta domstolen till 2 kronor pr träd. Siffran är alltså icke fullt klar. Men oaktadt den låga siffran 2 kronor, uppgick summan till något öfver 27,000 kronor. Det var försäljningssumman, och den erhöils 1886 eller 1887. Högsta domstolen har ålagt socknemännen att till statsverket återbära detta belopp jemte ränta från stämmningsdagen. Då denna inträffade 1891, hafva således socknemännen innehaft kapitalet från 1886 till 1891 utan ränta. Beloppet är således i sjelfva verket större än det, som här angifvits såsom Rättviks socknemäns inkomst för den försålda skogen.

Jag har icke kunnat vara med om ett sådant sätt att gå till väga. När staten fått en inkomst på grund af ett högsta domstolens utslag, så är det rättvist och billigt, att staten behåller den. Jag kan icke inse, att några skäl blifvit anförda, som tala för, att Rättviks socknemän, såsom utskottet tillstyrkt, skola återfå detta belopp. Ty det skulle hafva betänkliga följder i andra hänseenden. Och jag skall bedja att få med några ord vidare antyda skälen för mitt afslagsyrkande.

Jag ber då först att få återföra i de herrars minne, som voro med 1887 vid majriksdagen, en likartad rättsfråga, som då var föremål för Riksdagens pröfning. Denna fråga rörde sig om ett belopp af endast 5,000 kronor, som dömande myndigheter hade ålagt vissa personer att till statsverket inbetala, hvilket också skett. Det var en fideikommissarie, som dog och efterlemnade ett värdefullt fideikommiss. Bouppteckning uppgjordes och stämpeln å densamma inbetalades i vederbörlig tid. Under fardagsåret dog den tillträdande fideikommissarien och efterlemnade åtskilliga arfvingar, deribland en, som blef den tredje fideikommissarien. Efter den andre afidne fideikommissarien upptogs icke fideikommisset såsom tillgång och kunde således icke stämpelbeläggas. Då blef sterbhuset ålagt att betala stämpel för hela fideikommisset för den under fardagsåret afidne fideikommissarien. Vederbörande sökte återfå detta stämpelbelopp på restitutionsväg, men lyckades icke. Då detta icke lyckades, stämde sterbhusdelegarne den siste fideikommissarien med yrkande, att han skulle betala ersättning för fardagsåret. Detta mål gick ända till högsta domstolen, hvilken förklarade, att, då den andre fideikommissarien afidit, innan fardagsåret gått till ända, hans arfvingar icke kunde få något fardagsår. Det fans således icke någon egendom att betala stämpel för. Då gick Kongl. Maj:t till Riksdagen och sade: Här har statsverket fått en inkomst på en egendom, som aldrig fans efter den afidne fideikommissarien, och därför vore det rättvist och billigt att låta vederbörande återfå beloppet. Statsutskottet och Första Kammaren tillstyrkte detta; men när det kom till Andra Kammaren, afslog denna förslaget. Således, när högsta domstolen afsagt sin dom, ansågo vi det icke vara rätt att återbära beloppet till vederbörande. En sådan dom ansågo vi, att man borde respektera; och vid den gemensamma voteringen blef det äfven Riksdagens beslut. Der fans icke någon rätt för statsverket att få denna inkomst af 5,000 kronor, men den behöll ändock statsverket. Här åter har statsverket full rätt. Det är statsverkets egendom, som är försäld. Då vill jag hemställa till herrarne: är det icke rätt, att statsverket behåller åtminstone denna del af egendomens försäljningssumma? Jag tycker, att det är så klart, att det icke varit mig möjligt att icke framhålla min åsigt.

Jag vill äfven tillägga, hvad följden kan blifva af det föreslagna efterskänkandet. Högsta domstolen har dömt alledes rätt; jag tror, att ingen kan neka till det. Men sedan kommer Riksdagen och säger: »Högsta domstolen har väl dömt rätt; men det gör ingenting, vi skola i alla fall betala det belopp, som högsta domstolen sagt, att ni äro skyldiga att betala. Ja, det är ju alledes klart, att följden häraf blir den, att vederbörande allmänna åklagare efter en sådan utgång af frågan hvarken i dylika mål eller andra icke finner det vara mycket lönt att med nit och allvar sköta sin åklagaretjenst, då ju, äfven om de vinna åt statsverket ett större eller mindre belopp, Riksdagen alltid är färdig att lemna det åter, och det kan gå så, som det hände för icke så många år tillbaka i tiden, då — såsom herrarne nog komma i håg — en hög

Ang. efterskänkande af ett kronan tilldömt skadeersättningsbelopp för afverkning å den Rättriks och Boda socknemän upplåtna s. k. brobyggnadsskog.

(Forts.)

Ang. efterskänkande af ett kronan tilldömdt skadeersättningsbelopp för afverkning å den Rättviks och Boda socknemän upplåten s. k. brobyggnadsskog.

(Forts.)

embetsman erinrade sina underlydande om, när de skulle göra sin åklagarepligt och när de icke skulle ingripa. Jag anser, att Riksdagen i sådana ärenden som detta icke bör sätta sig till doms öfver högsta domstolen och besluta att återlemba penningar, som på lagligen grundade skäl äro statsverket tilldömda.

Utskottet har här tillstyrkt, att vederbörande socknemän skola få ersättning för de utgifter, som de haft för inköp å annat håll af virke för de ifrågavarande broarne, hvarigenom de sparat på kronans skog. Men den summa, som för detta ändamål utgifvits, är icke på det ringaste sätt styrkt genom några handlingar eller dylikt, utan den är endast beräknad, ehuru jag visst icke tviflar på, att den därför kan vara någorlunda riktig.

Men det är icke nog dermed, utan kronan skall äfven åter betala tillbaka till socknemännen räntan å det belopp, som dessa blifvit ådömda att betala, hvilken ränta äfven har blifvit till staten inlevererad. Men det är att märka, att denna ränta uppkommit på den erhållna köpeskillingen och att den är beräknad från stämningdagen å ett kapital, som dessa socknemän blifvit ålagda att betala till kronan. Att nu efterskänka denna ränta synes mig vara ett sätt att räkna, som ej kan hafva så särdeles god grund för sig.

Då denna fråga förevar inom utskottet, framställdes der det yrkandet, att utskottet skulle tillstyrka, att det ifrågavarande kapitalet, 14,028 kronor och 75 öre, skulle återbäras, och detta kunde kanske hafva någon rimlig grund för sig. Vidare yrkades, att ränteutgiften, 9,775 kronor och 79 öre, icke skulle återbetalas. Om ett sådant yrkande här framställdes, skulle jag afstå från rent afslagsyrkande och instämma i det förra, ty jag kan icke vara med om att betala en ränta å 9,775 kronor för en utgift, som faller så många år tillbaka. Räntan å den erhållna köpeskillingen från försäljningsåret 1885 till stämningensåret 1891 utgör omkring 7,000 kronor, om hvilken ränta här ingenting nämnes, och hvilken de fått som ren behållning.

För närvarande ber jag, herr talman, att få framställa yrkande om afslag å såväl Kongl. Maj:ts förslag som den i ämnet afgifna motionen.

Chefen för kongl. finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister:

Jag ber att i allra största korthet få erinra om hufvudpunkterna i den fråga, som här nu föreligger.

Under förra delen af förra århundradet byggdes en väg genom norra Dalarne och Helsingland och vidare norrut, och som denna väg var hufvudsakligen afsedd för militära syftemål, bekostade kronan sjelfva anläggningen af densamma, men då den äfven kom åtskilliga socknar till godo, ålades dessa socknar skyldighet att underhålla vägen. Men då denna skyldighet blef ganska betungande för socknarne, anvisade staten åt dem understöd för vägunderhållet, nemligen dels ett kontant årligt bidrag för underhåll af sjelfva vägen, hvarom nu icke är fråga, dels ett understöd för

underhåll af åtskilliga broar å vägen, hvilket understöd lemnades under formen af upplåtelse af kronoskog. Bland de socknar, som finga dylik skog sig anvisad, voro Rättviks och Boda socknar. Dessa erhöilo skogen på de vilkor, att den ej skulle få användas till annat än underhållet af broarne, men för detta ändamål egde socknemännen att använda skogen fritt, dock så, att icke dess framtida bestånd äfventyrades, och kronan förbehöll sig icke någon som helst rätt att disponera det virke, som icke socknemännen för nämnda ändamål behöfde.

Men som skogen låg på betydligt afstånd från militärvägen, synas socknemännen icke hafva i någon väsentligare mån anlitat denna skog, utan hafva de från annat håll köpt virke till brobyggnaderna, hvarjemte de dertill äfven användt sten. Så framgick det under ganska många år, men till sist tyckas socknemännen hafva kommit att tänka på, att de borde hafva någon fördel af den skog, hvilken de fått såsom bidrag till underhållet af broarne. Innan socknemännen köpte annat virke eller byggde broarne af sten, skulle de naturligtvis ha sökt tillstånd att i stället få till motsvarande värde sälja virke från den ifrågavarande skogen, men det gjorde de ej. Då detta ej skett, hade socknemännen kunnat ingå till vederbörande med begäran att få sälja skog till så stort belopp att det motsvarade det värde, som de redan utförda arbetena, betingade, men icke heller detta gjorde de, utan de företogo sig att på eget bevåg upplåta afverkningsrätt till skogen. Dertill hade naturligtvis socknemännen icke någon rätt, och följdén blef också den, att högsta domstolen förpligtigade dem att ersätta kronan värdet af det afverkade virket jemte ränta å detta belopp.

Rättsfrågan är här således klar och kronans rätt obestriddig. Men här syntes dock regeringen ovanligt starka billighetsskäl föreligga för en eftergift. Jag ber nemligen att få erinra herrarne derom, att i den händelse socknemännens framställning afslås, så hafva socknemännen icke fått det understöd, som kronan lofvat dem för underhållet af broarne; visserligen är det genom socknemännens eget förvällande, som detta understöd icke kommit dem till godo, men faktum är dock — som sagdt — att staten lofvat socknemännen ett understöd, hvilket de icke komma att få, om deras framställning nu afslås.

Vidare är att märka, att om Riksdagen bifaller denna proposition, komma socknemännen att få just det belopp, som staten ursprungligen tänkt att de skulle få, fastän de icke få det i samma ordning. Kronan hade utfäst, att socknemännen skulle af skogens afkastning få hvad som behöfdes till broarnes underhåll, och det få också socknemännen, om den kongl. propositionen bifalles. Det bör kanske tilläggas, att kronan derigenom icke lider någon förlust, ty kronan hade icke förbehållit sig någon rätt att disponera skogen under upplåtelseiden.

Det har här talats om, att det icke vore billigt, att socknemännen äfven skulle få det räntebelopp, som Kongl. Maj:t föreslagit, eller åtminstone icke ett så stort belopp som det föreslagna. Men det bör erinras derom, att kronan icke lidit någon förlust

Ang. efterskänkande af ett kronan tilldömdt skadeersättningsbelopp för afverkningsrätt å den Rättviks och Boda socknemän upplåtne s. k. brobyggnadsskog.

(Forts.)

Ang. efter-
skänkande af
ett kronan
tilldömdt ska-
deersättnings-
belopp för af-
verkning å den
Rättviks och
Boda sockne-
män upplåtna
s. k. brobygg-
nadsskog.

(Forts.)

derigenom, att kronan först nu fått det belopp, som socknemännen förpligtats att ersätta kronan. Då kronan icke haft någon dispositionsrätt öfver skogen, så länge som socknemännen underhållit broarne, kan det ju anses billigt, att kronan icke gör anspråk på någon ersättning för den tid, som kronan varit i mistning af beloppet. Och att märka är, att det belopp, för afsaknaden hvaraf kronan tilldömts en ersättning, som kronan enligt Kongl. Maj:ts mening åter skulle afstå, icke är det belopp, som motsvarar värdet af de utaf socknemännen utförda brobyggnaderna, utan just det kronan tilldömda kapitalbeloppet.

Detta är — som sagdt — icke någon rättsfråga, utan det är en billighetsfråga, och det kan svårligen bestridas, att om denna kongl. proposition afslås, har kronan gjort en vinst på socknemännens bekostnad; låt vara, att det skett genom socknemännens eget tillvägagående, det står icke desto mindre fast, att kronan fått en opåräknad förmån.

Det brukar ju emellertid icke anses vara staten värdigt att bereda sig förmåner på enskilda samhällsmedlemmars bekostnad.

Herr Nylander: Herr talman! Det torde nog icke kunna förnekas, att socknemännen i de ifrågavarande socknarne förfarit djerft och oförsigtigt, när de utan vederbörandes tillstånd försålt afverkningsrätten till en del skog uti denna så kallade brohållnings-skog, men de hafva ju härför erhållit vederbörlig näpst, då de af Kongl. Maj:t blifvit ålagda att utbetala ett skadeersättningsbelopp å tillsammans 38,391 kronor 33 öre.

Beträffande denna skogsafverkningshistoria, som i sjelfva verket är ganska invecklad och om hvilken jag förmodar herrarne hafva tagit kännedom i betänkandet, måste man väl ändå antaga, att socknemännen handlat i god tro och i den föreställningen, att de voro berättigade att utfå ersättning ur denna skog, dels för att de till åtskilliga af broarne inköpt virke från annat håll i stället för att taga sådant i den derför afsedda skogen, dels äfven för att de till flera broar användt sten som byggnadsämne, hvarigenom onekligen en ganska afsevärd besparing blifvit gjord å den skog, hvilken de enligt Kongl. Maj:ts medgifvande varit berättigade att använda till brobyggnader. Man torde därför ej kunna så synnerligen förundra sig deröfver, att socknemännen nu göra framställning om att få, så att säga, någon lindring i det dem ådömda straffet, och det synes mig, som om man borde visa något öfverseende med deras handlingssätt beträffande denna skogsaffär. Alla myndigheter, som blifvit hörda i saken, såväl Konungens befallningshafvande som kongl. kammaradvokatfiskalsembetet, kammarkollegium och statskontoret, hafva samstämmigt tillstyrkt, att någon eftergift här borde göras, och statsutskottet har för sin del haft samma uppfattning. Beträffande beloppet, nämnde herr Carl Persson, att man icke kunde finna, till hvilket belopp skog försålt. Men det står verkligen omnämndt i handlingarne, att genom kontrakt den 11 december 1885 Rättviks och Boda socknars jordegare till Kopparbergs och Hofors sågverksaktiebolag mot en köpeskilling

af 31,510 kronor till Rättviks socken och 8,940 kronor till Boda socken upplåtit afverkningsrätt på 10 år å dessa skogar; de skulle således få tillsammans ett belopp af 40,450 kronor. Det belopp, som nu föreslås till återbäring, är af kammarkollegium noggrant beräknadt och grundar sig på ett sammandrag utaf de af sökandena åberopade och till riktigheten bestyrkta räakenskapsutdrag, hvadan man kan säga, att denna summa är exakt, nemligen 14,028 kronor 75 öre jemte räntegodtgörelsen 9,775 kronor 79 öre eller sammanlagdt 23,804 kronor 54 öre. Hvad räntan beträffar, så anser jag i motsats till herr Carl Persson, att om något bör efterskänkas, så är det i första hand denna ränta.

Det synes mig sålunda, att alla skäl tala för, att man bör visa tillmötesgående i detta fall, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Här är icke tal om någon rättsfråga; utan det är endast fråga om billighetsskäl, som tala för, att Rättviks socknemän måtte återbekomma någon del af det belopp, de ådömts betala till staten.

Såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nämnde, anlade staten på sin tid en militärväg genom Dalarne och Helsingland, och sedermera ålades vissa kommuner att underhålla densamma. Rättviks socknemän fingo på sin andel af denna väg närmare 3 mil att underhålla; och det är dervid att märka, att denna vägsträcka låg i ett annat väghållningsdistrikt så långt aflägsat, att Rättviks socknemän i medeltal hafva omkring 5 å 6 mil till densamma; socknemännen begärde därför hos Rikets Ständer någon hjälp för att bestrida underhållskostnaderna. Detta beviljades äfven, och af Rikets Ständers skrifvelse den 30 september 1840 framgår, att socknemännen för detta vägunderhåll borde hafva en ersättning, som i någon mån motsvarade den kostnad socknemännen finge vidkännas. Men trots statsbidraget har likväl underhållet af denna väg med broar förorsakat socknemännen en kostnad på öfver 95,000 kronor.

Vid afvittringen i Ore socken bestämdes en viss areal skog, som skulle tillfalla hvarje reducerad besutenhet i socknen. Dervid uppstod en öfverloppsmark, och då ingingo Rättviks socknemän till Ore socknemän och begärde, att denna öfverloppsmark måtte afsättas för Rättviks socken, för att man derifrån skulle kunna få brobyggnadsvirke. Det är att märka, att denna öfverloppsmark, som uppstått i Ore socken, skulle tillfalla kronan, men att kronan gaf Ore socknemän rätt att skatteköpa detta område. Ore socknemän ansågo det dock med billighet förenligt att fråntråda sin rätt till skatteköp och afstå området till Rättviks socken. Sedermera ingingo Rättviks socknemän till staten och begärde fri dispositionsrätt till detta skogsområde. Men härpå svarade Rikets Ständer, att, då -- i fall det ifrågavarande området upplåts till socknemännen med full eganderätt -- det kunde hända, att de afhände sig detsamma och sålunda blefve utan virke för brounderhållet,

Ang. efterskänkande af ett kronan tilldömdt skatteersättningsbelopp för afverkning åden Rättviks och Boda socknemän upplåtna s. k. brobyggnadsskog.

(Forts.)

*Ang. efter-
skänkande af
ett kronan
tilldömdt ska-
deersättnings-
belopp för af-
verkning å den
Rättviks och
Boda sockne-
män upplåtna
s. k. brobygg-
nadsskog.*

(Forts.)

staten borde förbehålla sig området och endast upplåta skogen å detsamma till socknemännen för broarnes underhåll. Men såsom herr statsrådet nämnde, var det ganska svårt för socknemännen, som bodde så aflägsset, att begagna sig af skogen för detta ändamål; det var förenadt med icke så ringa kostnader att först resa dit och framköra virket till någon såg och försåga detsamma samt sedermera dit och frakta detsamma till broarna, hvarför socknemännen ansågo det förmånligare att uppköpa virke för brobyggnader, hvadan skogen hufvudsakligen fick stå orörd. Dessutom hafva socknemännen byggt broarne delvis af sten. Jag kan särskildt omnämna, att då socknemännen mottogo vägen till underhåll, saknades bro på ett ställe öfver Ore elf, hvarest trafiken egde rum förmedelst färjning. Der byggde emellertid socknemännen en bro, som icke är mindre än 482 fot lång. Landfästena på ömse sidor uppbyggdes af sten och fyllning; på ena sidan är landfästet 140 fot långt och på den andra sidan 100 fot.

Af denna anledning och då Rättviks socknemän år 1885 voro i hög grad i behof af penningar, uppstod den tanken, huruvida icke socknemännen kunde hafva rätt till någon afverkning å ifrågavarande skog; och en af de främste männen bland dem hörde sig för hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande — eller landshöfding Treffenberg — om icke socknemännen egde eller kunde få denna rätt. Han fick då af landshöfdingen det svar, att de kunde afverka under vissa vilkor och bestämmelser; och med den förklaringen åtnöjde sig förtroendemannen och inledde socknemännen att till ett sågverksbolag försälja en viss afverkningsrätt å detta skogsområde. Socknemännen litade således både till förtroendemannen och till den, som var af staten ställd såsom länets främste man, och som enligt kongl. brefvet den 15 december 1849 skulle hålla tillsyn öfver ifrågavarande skog. Att socknemännen inlåto sig på den affären i god tro, det är fullkomligt säkert, och jag är öfvertygad om, att man kan få bevis för den saken från flera håll. Det förbehåll, som bolaget gjort i köpekontraktet, utgör icke, såsom herr Carl Persson ville antyda, något bevis för, att icke socknemännen trodde sig vara i sin goda rätt. Ty ifrågavarande bolag inflickar vanligtvis en sådan bestämmelse i sina kontrakt vid köp af afverkningsrätt äfven af enskilde, de må hafva så säkra lagfarts-handlingar som helst. Det har sina tryckta formulär till kontrakt och der ingår denna bestämmelse. Att densamma blifvit inryckt i kontraktet med Rättviks socknemän utgör sålunda icke något bevis, att icke socknemännen trodde sig vara i sin goda rätt, då de ingingo på denna affär.

Då nu Rättviks socknemän såldt afverkningsrätten, kommo Ore socknemän och begärde att få en del af köpesumman. Men Rättviks socknemän ansågo, att, då Ore socknemän hade sin särskilda brobyggnadsskog, dessa icke hade någon rätt att dela köpesumman. Då Ore socknemän fingo afslag på sin anhållan, gingo de in till Kongl. Maj:ts befallningshafvande och begärde förbud mot afverkningen. Men då landshöfdingen ju förut gifvit sitt

löfte, var det naturligt, att han afvisade deras anhållan. Ore socknemän gingo då till Svea hofrätt, men fingo samma svar, och derifrån till kammarkollegium, men fingo likaledes samma svar. Likaså äfven hos Kongl. Maj:t, men kammarkollegium fick emellertid i uppdrag att taga saken om hand och undersöka, om icke kronan kunde göra sin rätt gällande till det belopp, för hvilket afverkning skett. På det sättet blefvo socknemännen stämnda och af häradsrätten och Svea hofrätt dömda att till staten utbetala en ersättningssumma af något öfver 18,000 kronor, som af högsta domstolen höjdes till 27,168 kronor förutom räntor och rättegångskostnader eller sammanlagdt öfver 38,000 kronor. Att detta kändes hårdt för socknemännen, tror jag icke, att någon kan förundra sig öfver, särskildt om man tager i betraktaude, att Ore socknemän år 1890 ingått till Kongl. Maj:ts befallningshafvande med anhållan att få afverka sin brobyggnadsskog, som de innehade under enahanda förhållanden och fått denna anhållan beviljad. Det är att märka, att de icke kunde komma med samma skäl som Rättviks socknemän, nemligen att de köpt virke för broarne; det skälet kunde de ej komma med, men likväl fingo de sin anhållan beviljad och sålde sedan från sin skog för öfver 12,000 kronor. Ore socknemän fingo sålunda mer än 12,000 kronor att handskas med som de ville, oakadt de blott hade omkring en elftedel af den Rättvik och Ore tilldelade Kårbölevägen att underhålla och vägen dessutom ligger inom deras område, så att de hafva nytta af densamma. Men icke nog med detta. På hvarje tunnland inegojord hafva Ore socknemän omkring 4 gånger så stor skogsareal som Rättviks och Boda socknemän. Ore socken är sålunda en af de rikaste skogssocknar i öfre Dalarne, under det att så icke är fallet med Rättviks socken. Det torde sålunda framgå, att billighetsskäl i hög grad tala för Rättviks och Boda socknemäns anhållan i förevarande fall, synnerligast som de äfven medelst räkenskaper, hvilka hos notarius publicus här i Stockholm blifvit granskade och underkastade kontroll, styrkt, att Rättviks socknemän besparat skog å sin ifrågasvarande brobyggnadsskog för öfver 14,000 kronor.

Kongl. Maj:t har äfven föreslagit, att Rättviks och Boda socknemän skulle få tillbaka den ådömda räntegodtgörelsen, och häremot har herr Carl Persson särskildt rigtat sina anmärkningar. Jag vill hemställa till kammarens ledamöter, huruvida det icke kan vara billigt, att socknemännen äfven få någon ränta på det kontanta kapital, de utlagt för inköp af virke m. m. för broarnes underhåll, ty genom att skogen på det sättet blifvit besparad och fått stå och växa, har äfven den ökats i värde. Jag menar sålunda, att äfven från den synpunkten sedt, billighetsskäl tala för, att socknemännen åtminstone måtte få tillbaka den räntegodtgörelse de fått utbetala. Om man räknar ränta på de belopp, som socknemännen fått utbetala för brounderhållet, belöper den sig icke till det lilla beloppet af 9,775 kronor 79 öre, som Kongl. Maj:t föreslår, att socknemännen skulle få tillbaka, utan den uppgår till öfver 19,000 kronor.

*Ang. efter-
skänkan-
de af
ett kronan
tilldömdt ska-
deersättnings-
belopp för af-
verkning å den
Rättviks och
Boda sockne-
män upplättna
s. k. brobygg-
nadsskog.*

(Forts.)

*Ang. efter-
skänkan-
de af
ett kronan
tilldömdt ska-
deersättnings-
belopp för af-
verknings-
åden
Rättviks och
Boda sockne-
män upplåtna
s. k. brobygg-
nadsskog.*

(Forts.)

Nu anförde herr Carl Persson ett exempel på, huru Riksdagen, såsom han påstod, i liknande fall förut förfarit. Ja, om man vill andra exempel, då skulle man både på det ena och andra området kunna uppvisa, att Riksdagen ena gången handlat på det sättet och andra gången på ett annat. Jag vill erinra kammaren om, att den för några veckor sedan till Svegs kommun utan ersättning upplät icke mindre än 56 tunnland jord, ett område, som, enligt kammarkollegii uppgift, kronan egde. Denna upplåtelse beviljade Riksdagen endast af billighetsskäl. Hvarför skall man då vilja förmena dessa nu ifrågavarande socknemän, som verkligen företett starka billighetskäl och handlat i god tro och dertill i hög grad fått pligta för sin godtrogenhet, hvarför, säger jag, skall Riksdagen mot dessa socknemän handla annorlunda än mot andra. Jag tror icke, att de gjort sig förtjenta af ett sådant behandlingssätt. De hafva sedan långa tider tillbaka varit kända för att sätta sin lit till öfverheten och för att icke vilja undandraga sig att ställa sig till dennas eller landets tjänst, när fara varit å färde. Jag är öfvertygad om, att hos dem ännu råder samma anda och att den icke kommer att rubbas, äfven om Riksdagen skulle visa sig mindre tillmötesgående mot dem i föreliggande fråga. Men det ber jag få säga, att, om Riksdagen nu ginge dessa socknemäns önskningsar till mötes, åtminstone på sätt statsutskottet hemställt, det säkerligen skulle verka ganska godt.

Jag vill ännu en gång påpeka, att den skog, här är fråga om, blifvit afsatt endast i följd af Rättviks socknemäns enträgna anhållan. Nu har ju kronan, äfven om den skänker efter det af utskottet föreslagna beloppet, fått tillgodogöra sig ett visst belopp i penningar, och dessutom är det troligt, att äfven mera nämnda skogsmark, en areal af 1,188 tunnland 18 kappland, å hvilken åtskillig afverkningsbar skog finnes, äfven tillfaller staten. Under sådana förhållanden ber jag, att Andra Kammaren icke måtte afslå socknemännens vördsamma anhållan. Frågan ligger nu hos denna kammare. De myndigheter, som hörts, hafva samtliga tillstyrkt efterskänkande af större eller mindre belopp. I detta hänseende ber jag få erinra kammaren om, att kammaradvokatfiskalsembetet, som i målet utfört kronans talan och varit allmän åklagare och sålunda bäst känner till hela frågan, föreslagit, att socknemännen skulle återfå icke detta nu ifrågasatta mindre beloppet, utan ett belopp af 33,346 kronor och några öre. Jag tycker detta kammaradvokatfiskalsembetets förslag talar för, att Andra Kammaren icke bör afvisa socknemännens vördsamma framställning, helst äfven Första Kammaren bifallit utskottets förslag.

Jag ber således vördsamt om kammarens bifall till statsutskottets förevarande hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Sedan herr talmannen framställt propositioner å de derunder gjorda yrkanden, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Härefter föredrogs:

statsutskottets utlåtande n:o 84, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande till landtförsvaret af mark, tillhörande förra kronofogdebostället Westerhus n:o 2 och förra regementspastorsbostället Westerhus n:o 3 i Jemtlands län.

Ang. upplåtelse till landtförsvaret af mark från Westerhus N:is 2 och 3 i Jemtlands län.

Under återopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden för den 30 mars innevarande år hade Kongl. Maj:t i en till Riksdagen samma dag aflåten proposition föreslagit Riksdagen medgifva,

att för utvidgning af Jemtlands fältjägerregementes mötesplats finge från den 14 mars 1901 till regementet upplåtas dels från förra kronofogdebostället $\frac{1}{2}$ mantal Westerhus n:o 2 det område, innehållande 19,625 hektar, som å en af förste landtmätaren John Tjerneld år 1897 affattad karta inneslötes af en med siffrorna I—X angifven gränslinie och dels från förra regementspastorsbostället $\frac{1}{2}$ mantal Westerhus n:o 3 det å kartan inom linien XI, XII, IV, V, VI, VII och VIII upptagna område af 12,566 hektar, samt

att det å samma karta inom punkterna p. x. y. z. angifna område 1,87 hektar, tillhörande mötesplatsen, finge utbytas mot ett lika stort område af skogsmarken till Westerhus n:o 3, å kartan betecknad med punkterna l. p. n.

Utskottet hemställde,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Olofsson i Digernäs: Jag ber att få läsa upp några rader ur utskottets betänkande. På sid. 17 heter det: »förvaltningen har redan i yttrande den 11 januari 1895, angående då föreslagen utsträckning af regementets mötesplats, uttalat den åsigt, att, i händelse platsen behöfde ytterligare utvidgas, mark tillhörande dessa boställen lämpligen borde därför tagas i anspråk, så snart de rörande desamma upprättade arrendekontrakt upphörde att gälla». Jag vågar betvifla, att någon ytterligare utvidgning af mötesplatsen är af behovet påkallad. På sid. 16 heter det, att mötesplatsen, förutom de mindre områden, som genom ofvannämnda kongl. bref tillagts densamma, inehöлле 72,25 hektar. Med de mindre områdena menar man här en areal af 22,40 hektar. Jag vet icke, om man kan kalla en sådan areal för »mindre områden». Den består af sex stycken torp, som utarrenderas, och för hvilka arrendeafigifterna numera tillfalla lägerkassan i stället för, såsom de förut gjort, till innehafvaren af Kungsgården. Dessutom tillades af samma Kungsgård samtidigt en areal utaf 56,40 hektar till en skjutbana. Jag kan då icke inse behovet af att ytterligare

Ang. upplåtelse till landt-försvaret af mark från Westerhus N:o 3 i Jemtlands län.

(Forts.)

utvidga Frösö lägerplats, helst som man vet, att Norrlands dragonregemente skall flytta till Umeå. Före 1879 hade lägerplatsen en areal af omkring 49 tunnland. Nämda år tillökades den med 95 tunnland och 10 kappland, hvilket område togs från bostället n:o 3 Westerhus. Sedermera ökades den ytterligare genom 1896 års riksdagsbeslut med de af mig förut nämnda sex torpen jemte den areal, som åtgick till skjutbanan, eller tillhoppa med 159 tunnland. Skulle nu lägerplatsen ytterligare utvidgas med 65 tunnland, så skulle dess område komma att ökas från 49 tunnland, som det var före år 1879, till 368 tunnland. Skall man fortsätta och utvidga lägret på detta sätt, då tror jag, att icke ens en gång hela Frösön räcker till. Hade det varit fråga om att för utvidgningen endast upplåta mark från bostället Westerhus n:o 3, då skulle jag kunnat vara med derom, ty då hade man fått en bättre figur på lägerplatsen, men icke nu, då det är fråga om att taga den både från Westerhus n:o 2 och n:o 3.

Då jag anser, att, om något verkligt behof för lägerplatsens utvidgning föreligger, man bör kunna utvidga den med de af mig omnämnda sex torplägenheterna i stället för att, såsom nu sker, utarrendera dem hufvudsakligen för lägerkassans räkning — endast en liten del af denna jordareal användes för regementets byggnader — anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Crusebjörn: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talarens framställning rörande förhållandena vid Frösö läger kan ju förefalla rätt bevisande för att utrymmet der skulle vara tillräckligt stort för ett infanteriregementes behof. Men förhållandet är, att den utvidgning, som här är ifrågasatt, afser en utvidgning af sjelfva öfningsfältet, då deremot den utvidgning, talaren berörde, afsåg det område, på hvilket regementets hus och byggnader äro belägna. På det gamla chefsbostället Kungsgården å Frösön har nemligen, utan att området blifvit afsöndradt och tillagt sjelfva mötesfältet, regementets förrådsbyggnader blifvit placerade. Att så skett, har naturligtvis berott på ett förbiseende. Ty när Kungsgården var utarrenderad, hade faktiskt arrendatorn även rätt till det område, på hvilket en del af regementets hus och byggnader voro belägna. För att ordna den saken skedde den af talaren nyss nämnda utvidgningen. Men det området ligger icke i omedelbar förbindelse med exercisplatsen och kan därför icke tagas i anspråk för öfningar. På detta område ligga delvis de af talaren omnämnda torplägenheterna. De ha tills vidare fått vara kvar, emedan man med hänsyn till innehafvarne velat undvika våldsamma rubbningar.

Vidare nämnde talaren, att en ganska afsevärd utvidgning af mötesfältets område skett genom tillkomsten af skjutbanan. Detta område, som är taget från Kungsgårdens boställe, är, såsom han sade, ganska stort. Banan har en längd af omkring 1,200 meter och är för öfrigt en af de bästa skjutbanor inom armén.

Den ligger emellertid för sig sjelf på andra sidan om lägret i förhållande till mötesfältet. Hvar och en vet, att, när man skall ordna skjutbanor vid mötesplatser, man understundom får gifva sig af ganska långt derifrån. Denna skjutbana har därför blifvit förlagd för sig sjelf och kan således icke anses vara en del af öfningsfältet.

Detta fält är emellertid ingalunda ett af de minsta vi ha, men det är likväl ej något ovanligt stort. Förut har derstädes öfvats dels Jemtlands hústjägarecorps, utgörande två sqvadroner, och dels Jemtlands fältjägarcorps, utgörande en bataljon. Nu har visserligen kavallericorpsen flyttat derifrån, men i stället har infantericorpsen utvidgats till ett regemente, som skall exercera på tre bataljoner. Under sådana förhållanden förstår nog hvar och en, att ett mötesfält, som förut varit tillräckligt stort, numera kan behöfva utvidgas. Derjemte behöfver man i följd af det nya gevärets användning ett större öfningsområde för att kunna visa den taktiska utvecklingen med hänsyn till detta gevärs portée. Derför kommer nog behof af mötesfältets utvidgning att på många håll visa sig. I förevarande fall går det lyckligtvis lätt för sig derigenom, att de boställen, som äro i kronans ego, ligga lämpligt till för att vid utvidgningen användas. Man har af dessa icke tagit mera, än hvad som behöfves till sjelfva mötesfältets utvidgning. De delar, som ligga mer afägs och som utgöra skogsmark, ha afsöndrats och skola förenas med kronopark der i närheten.

Nu gifva dessa boställen 400 kronor om året i inkomst. Någon stor uppoffring från statens sida att tillgodose det nu ifrågavarande behöfvet blir det därför icke. Då synes det mig vara orätt att icke begagna det tillfälle, som nu gifves att ordna saken på ett fördelaktigt och fullständigt sätt. Nu förhåller det sig så — hvilket äfven den siste talaren framhöll — att Westerhus n:o 3 ligger midt framför sjelfva baracklägret, så att det i viss mån stänger tillträdet till fältet ifrån baracklägret; för att komma ut på fältet, måste man marschera ut åt ena flygeln. Derför vore det en stor fördel för platsen att rå denna utvidgning. Westerhus n:o 2 åter ligger i fortsättningen på öfningsfältet, så att genom förvärfvandet af den delen får man också tillräckligt afstånd på mötesfältet för bedrifvandet af de nutida taktiska öfningarne.

Härtill kommer ett annat skäl, som i synnerhet talar för förvärfvandet af dessa två områden. De ligga nemligen så nära intill baracklägret, att det för ordningens upprätthållande vore förmånligt, om icke på desamma, såsom nu är fallet, kunde slå sig ned personer med mer eller mindre olämpliga sysselsättningar, hvilka militärbefälet icke på något sätt kan kontrollera. Der uppföras skjutbanor, cirkus och dylikt; det är i hög grad svårt att hafva dessa tätt in på lägret, då man ej har den minsta magt öfver dem och ej kan stänga dem på lämpliga tider. Det kan utöfvas rätt mycket ofog derstädes.

Derjemte vill jag fästa uppmärksamheten på en vigtig fördel af att hafva mötesplatsen tillräckligt stor. Det artilleriregemente, som är förlagdt i Östersund och der har ett begränsadt öfningsfält,

Ang. upplåtelse till landt-försvaret af mark från Westerhus N:o 2 och 3 i Jemtlands län.

(Forts.)

Ang. upplåtelse till landt-försvaret af mark från Westerhus Nis 2 och 3 i Jemtlands län.

(Forts.)

kan begifva sig ut till Frösö läger — det är blott en mil dit — och hafva samöfningar med fältjägarökaren. Då behöfs ett rymligt område, för att artilleriregementets batterier skola kunna hafva tillräckligt svängrum.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig hemställa, att utskottets förslag måtte vinna kammarens bifall.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner blef utskottets hemställan bifallen.

§ 6.

Ang. ändring i riksgäldskontorets reglemente.

Efter föredragning vidare af sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om viss ändring i riksgäldskontorets reglemente, yttrade:

Herr Dahn: Herr talman! Det tycks, som om sammansatta stats- och bankoutskottet här har gått omkring min motion ungefär som katten kring het gröt, som man säger. Man fäster sig vid en mängd småsaker. Först gör man mig uppmärksam på, att de i förevarande ämne nu gällande stadgandena förekomma »icke i § 43, utan i § 45 af det vid 1899 års riksdag för riksgäldskontoret utfärdade reglemente», men det reglemente, jag följt, är det vid 1898 års riksdag utfärdade, och der har paragrafen nummer 43. Man kommer sedan och framhåller, att jag skulle ha lemnat en oriktig uppgift om storleken af det tillgodohafvande, riksgäldskontoret har i utlandet — Tyskland — då jag sagt, att det är 17,500,000 kronor. Det är bara mellan 15 och 16 millioner kronor, invänder man, men i sista revisionsberättelsen, för 1899, står emellertid, att det är 17 $\frac{1}{2}$ millioner kronor, och om denna placering har jag ju också sagt, att deremot är egentligen ingenting att anmärka.

Vidare, då jag framhållit, att riksgäldsfullmäktige må naturligtvis fortfarande, såsom hittills, ega rätt att uppköpa obligationer, men endast sådana, som äro noterade på utländska börser, då kommer det sammansatta utskottet och vill upplysa mig om, att det hade riksgäldskontoret också gjort, men att det dessutom inlöst obligationer, nemligen sina egna obligationer, som icke äro noterade på utländska börser. Tänk hvilken märkvärdig händelse, att riksgäldskontoret inlöser *sina egna obligationer, 3,6 procentare, äfven om de icke äro noterade på utländska börser!*

Så kommer man till hufvudsaken, nemligen de 50 millionerna, som man här vill spela bank med bakom riksbankens rygg. Och dessa lånar man ut dels mot revers, dels på deposition till bankinrättningar, försäkringsbolag etc., och — menar man — det är väl icke något ondt i det. Men då alla statens verk lemna in sina medel till riksbanken för att der fruktbargöras, borde väl äfven riksgäldskontoret göra det. Och jag försäkrar, att, såvidt jag är i kammaren ett annat år, jag skall komma igen med min motion i annan form och då föreslå, att statskontoret öfverlemnar öfver-skottsmedlen direkt till riksbanken och icke går krokvägen genom

riksgäldskontoret för att detta sedan skall öfverlemna medlen till riksbanken, ty det är oegentligt. Riksgäldskontoret är ingen bank, bedrifver ingen diskontering. Riksgäldskontoret lemnar ut dessa penningar till andra bankinrättningar, som sedan i sin ordning begagna dem i sin rörelse. Hvarför då icke lika gärna lemna dem till statens eget penningverk, riksbanken? Ingenting vore väl naturligare.

Nu inser jag alltför väl, att här är ingenting att göra åt saken, då det nu lidit så långt på riksdagen. Jag ämnar derfor icke göra något yrkande, men jag vill låta sammansatta stats- och bankoutskottet förstå, att jag ämnar komma igen med frågan. Då vill jag, som sagdt, föreslå, att statskontoret öfverlemnar öfverskottsmedlen, icke till riksgäldskontoret, utan till riksbanken för att der sedermera fruktburgöras.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Sjö: Till en början vill jag medgifva, att när man först genomläser herr Dahns motion, kan man verkligen komma till den åsigten, att han har rätt. Men då man närmare sätter sig in i frågan och sedermera läser såväl riksgäldskontorets som bankofullmäktiges utlåtande i densamma, måste man ovilkorligen komma till helt annat resultat. Det är här alldeles tydligt, att om riksgäldsfullmäktige skola styra och leda riksgäldskontoret såsom eget penningverk, måste de äfven ha så pass klara uppgifter, att de se, huru de skola styra det. Om de, på sätt motionären föreslagit, öfverlemnade alla sina öfverskottsmedel till riksbanken, kunde det verkligen hända, att riksgäldskontoret, som öfvertagit en del öfverskottsmedel från statskontoret och som är skyldigt att vid behof tillhandahålla dessa medel för löpande utgifter, komme i förlägenhet och svårigheter, i synnerhet om riksbanken bundit pengarne genom lånetransaktioner, såsom möjligen kan ske. Det kan verkligen komma tider, då de äro placerade på sådana händer, enskilda eller affärsföretag, att de icke äro lätta att taga in igen.

Det är af dessa skäl, som utskottet under nuvarande förhållande icke kunnat tillstyrka förslaget. Utskottet har ansett, att hvarje penningverk — och riksgäldskontoret är onekligen ett af våra penningverk — bör svara för förvaltningen af de medel, det har att disponera. Detta tror också jag är det klokaste, och, som herrarne se, har det rådt fullkomlig enighet inom utskottet härom.

Det är också på dessa skäl jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Dahn: Hela den historia, som nu meddelades af den ärade ledamoten af sammansatta stats- och bankoutskottet, skulle naturligtvis afse något slags samröra mellan statens olika verk, riksbanken och riksgäldskontoret. Jag vågar påstå, att en sådan samröra sker, när riksgäldskontoret griper in i riksbankens görande och låtande. Den skulle ske, om riksgäldskontoret t. ex. behagade släppa ut obligationer på 5 och 10 kronors valör, hvilka sedan naturligtvis blifve gångbart mynt man och man emellan. Just önskvärd-

Ang. ändring
i riksgälds-
kontorets
reglemente.
(Forts.)

heten af att undvika samröra ha fullmäktige i riksbanken vid 1875 års riksdag särskildt framhållit. De säga nemligen, att de föreställa sig, att såväl Riksdagen som landet skulle hafva sin största fördel deraf, att, då de riksgäldskontorets medel, som till statens utgifter ej för tillfället behöfvast, icke anses böra skrinläggas, utan tjena till underlättande af allmänna rörelsen, sådant lämpligast skulle ske genom utlåning omedelbart från riksbanken; och om de vilkor, som dervid kunde riksgäldskontoret beviljas, icke blefve för detta kontor fullt så förmånliga som de, hvilka nu medgifvas af enskilda inrättningar, komme dock Riksdagens och landets fördel af medlens fruktbargörande på detta sätt att i det hela blifva större, på samma gång — och här kommer just hvad jag vill pointera — »riksbanken genom ett större inflytande öfver penningemarknaden vunne mera stadgad förmåga att rätt fylla sina uppgifter.»

Nu vill riksgäldskontoret ingripa i riksbankens funktioner, hvaraf följden naturligtvis skulle blifva en samröring. Det är detta, jag velat undvika; och det är därför jag skrifvit min motion.

Nu är det att märka, att, då jag skref denna motion, tänkte jag ej på hvad jag sedan kom att tänka på, nemligen att man kunde helt enkelt stipulera, att statskontoret skulle, i stället för att lemna dessa medel till riksgäldskontoret, lemna dem direkt till riksbanken, så att riksgäldskontoret sluppe att tjena som mellanhand.

Jag har som sagdt intet yrkande att göra, emedan jag anser det ej för närvarande tjena till något; men herr Sjö kommer nog, tror jag, att få dragas med saken en gång till.

Herr J. Johansson i Noraskog: Då den ärade motionären förklarar, att han icke hade något yrkande att framställa, kunde det ju vara öfverflödigt att yttra sig i saken; men då motionären upplyst, att han till en annan Riksdag skall komma igen med ett förslag i samma rigtning, vill jag be honom, att han då tager hänsyn äfven till andra paragrafer i riksgäldskontorets reglemente, än den, han nu gjort till föremål för sin omsorg. Det är icke riksgäldskontorets fel, att i reglementet står föreskrifvet, att riksgäldskontoret *skall* taga emot statskontorets öfverflödiga tillgångar för att göra dem fruktbarande; och vi hafva då ej haft annat att göra än att söka på bästa sätt fullgöra denna vår skyldighet dels genom att låta riksbanken utan ränta behålla fullt $\frac{1}{3}$ af dessa medel och dels att lemna det öfriga, mot den i marknaden gällande ränta, till andra banker och inrättningar både inom och utom landet.

Om motionären vill ha igenom den förändring, han här ifrågasatt, är det ej nog att ändra § 45 i reglementet, utan framför allt skall man då ändra § 38; och kanske är det skäl att tänka äfven på en tredje paragraf, som möjligen bör väcka dubier om det lämpliga och kloka i att vidtaga den påyrkade förändringen, nemligen § 19.

Det är ej heller riksgäldskontorets fel, att statskontorets öfverflödiga medel ökats i så väsentlig mån under sista tiden. Det har funnits tider, då förhållandet varit det motsatta. Icke längre sedan

än år 1896 var statskontoret i stor skuld till riksgäldskontoret; och riksgäldskontoret var då nödsakadt att skaffa medel på ett eller annat sätt.

*Ang. ändring
i riksgälds-
kontorets
reglemente.
(Forts.)*

Jag tror icke att, äfven om man vidtog den åsyftade förändringen i riksgäldskontorets reglemente, någon ändring skulle kunna ske i fråga om anskaffandet af nödiga rörelsemedel för statskontorets behof, utan riksgäldskontoret finge nog fortfarande uppträda som förmedlare och långifvare åt statskontoret.

Jag tror nog, att det kan vara skäl att fundera på en ändring af riksgäldskontorets reglemente, men, som sagdt, man får då ej glömma bort de paragrafer, som äro särskildt egnade att råda bot för de missförhållanden motionären åsyftat.

Jag ber emellertid att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Mallmin*.

Vidare till anteckning förekom icke. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända bankoutskottets memorial:

n:o 19, angående inköp af tomter för riksbankens kontor i Visby och Karlskrona;

n:o 20, angående ändring af Jönköpings- och Mariestadskontorens distrikt; och

n:o 21, angående rätt för bankofullmäktige att i vissa fall utgifva ersättning för skada genom mottagande af visst slag af efterpade riksbanksedlar.

§ 8.

Till afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 47, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 13, 14 och 21 §§ strafflagen, dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om elektriska ledningar, dels ock en i anledning af nämnda propositioner väckt motion.

*Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.*

Genom särskilda propositioner, n:is 22 och 46, hade Kongl. Maj:t, under återopande af propositionerna bifogade, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga propositionerna jemväl bilagda förslag till

1:o) Lag, innefattande tillägg till förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof;

2:o) Lag om ändrad lydelse af 19 kap. 13, 14 och 21 §§ strafflagen; samt

3:o) Lag med vissa bestämmelser om elektriska ledningar.

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

Uti en i anledning af berörda kongl. propositioner af herr C. Lindhagen inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 167, hade hemstälts, att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts propositioner n:is 22 och 46, så vidt de afse elektriska starkströmledningar, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till särskild lag om dylika ledningar, byggd i hufvudsak på i motionen angifna grunder och upptagande i öfrigt erforderliga närmare bestämmelser.

I förevarande utlåtande hemställde utskottet, att Riksdagen, med afslag å herr Lindhagens förevarande motion, ville

dels under förklarande att Kongl. Maj:ts proposition n:o 46 icke kan i oförändradt skick godkännas, för sin del antaga följande 1:o)

Lag

med vissa bestämmelser om elektriska ledningar.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Vill någon anlägga elektrisk ledning, der största spänningen öfverstiger tvåhundra femtio volt, och skall ej ledningen i sin helhet anordnas inom byggnad eller inhägnad gård, söke Konungens tillstånd till företaget.

Sådan ansökning skall vara åtföljd af fullständig plan för det tillämnade företaget med kostnadsförslag, affattning på karta af den föreslagna ledningens sträckning och af den mark, som för ledningen erfordras, bestyrkt förteckning på egare och innehafvare af den eller de fastigheter, hvaröfver ledningen skall framföras, uppgift på de öfverenskommelser, som blifvit träffade, eller hinder, som deremot mött, utlåtande från den eller de kommuner, inom hvilka berörda fastigheter äro belägna, med de flera handlingar, som för ärendets bedömande kunna erfordras.

Vid pröfning af dylik ansökning må ej tillåtas, att inom område, för hvilket byggnadsstadgan för rikets städer eger tillämpning, eller inom fastställt hamnområde ledning framdrages å gata, torg, allmän plats eller vattendrag, utan att vederbörande kommun eller municipalsamhälle dertill lemnat medgifvande. Ej heller må tillåtas, att inom andra områden ledning emot egares bestridande framdrages på mindre afstånd än tvåhundra meter från hans böningshus eller annan byggnad, der den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, utan så är, att annan sträckning för ledningen visas ej kunna utan synnerlig olägenhet användas.

Gifves begärdt tillstånd till ledningens anläggning, meddelar Konungen, under förbehåll af enskild rätt, rörande det sätt och under hvilka vilkor ledningen må användas och nyttjas, de före-

skrifter, som må finnas erforderliga utöfver förut utfärdade ordningsföreskrifter eller andra gällande bestämmelser för framdragande af elektriska ledningar å ort, der företaget skall utföras.

Ang. förslag till lag om elektriska ledningar m. m.
(Forts.)

2 §.

Hvar som utan tillstånd eller i strid emot de vid meddelande af tillstånd gifna föreskrifter anlägger eller nyttjar ledning, som i 1 § afses, straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor, der ej å öfverträdelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1901.

dels och bifalla de i Kongl. Maj:ts proposition n:o 22 framlagda förslag till

2:o)

Lag,

innefattande tillägg till förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof,

och 3:o)

Lag

om ändrad lydelse af 19 kap. 13, 14 och 21 §§ strafflagen.

Vid utlåtandet var fogad gemensam reservation af herrar Nilsson i Skärhus, Zetterstrand, Andersson i Helgesta, Jansson i Djursåtra, Jönsson i Gammalstorp, Sjöberg och Lindhagen, hvilka hemstält,

att Riksdagen, med afslag dels å 1 § i förslaget till lag, innefattande tillägg till förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, och dels å förslaget till lag med vissa bestämmelser om elektriska ledningar, måtte, med anledning af den i ämnet väckta motionen, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t efter förnyadt öfvervägande af frågorna rörande koncession och expropriationsrätt för elektriska starkströmledningar snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga nytt förslag till lagstiftning i ämnet.

Sedan herr talmannen låtit uppläsa utskottets under *punkten 1* gjorda hemställan yttrade

Herr Husberg: I afseende å föredragnings sättet tillåter jag mig, herr talman, hemställa, att betänkandet måtte få föredragas punktvis; att de lagförslag, som förekomma under hvarje särskild punkt, måtte föredragas paragrafvis; att efter paragrafernas genom-

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

gående måtte föredragas öfvergångsbestämmelse och rubrik samt den i afseende å samma lagförslag af utskottet gjorda hemställan.

Hvad herr Husberg sålunda föreslagit blef af kammaren bifallet.

Sedan härefter § 1 å ifrågavarande förslag till lag med vissa bestämmelser om elektriska ledningar blifvit uppläst, anförde

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! I sammanhang med det storartade uppsving på industriens område, som under de senare tiotalen af år egt rum här i landet, har allt mer och mer trädt i förgrunden en önskan, att man skulle i möjligaste måtto tillgodogöra sig på elektrisk väg de storartade drifkrafter, som ligga förborgade i våra vattenfall; och med föranledande af en skrivelse i ämnet, som Riksdagen aflät år 1896, har också Kongl. Maj:t förordnat sakkunnige, som skulle inkomma med förslag till bestämmelser rörande de vilkor, som skulle kunna uppställas i och för ifrågasatta elektriska starkströmledningar. Dessa sakkunnige hafva ännu icke afslutat sitt arbete, men de hafva inkommit med förslag till lagstiftning i vissa delar af ämnet; och dessa förslag hafva i sin tur föranledt framläggande af två regeringsförslag, det ena rörande expropriation af jord för elektriska starkströmledningar, hvilket innefattas i Kongl. Maj:ts proposition n:o 22, och det andra rörande koncessionslag för elektriska starkströmledningar, hvilket finnes innefattadt i Kongl. Maj:ts proposition n:o 46.

När dessa båda propositioner inom lagutskottet behandlats, har det varit oss alldeles omöjligt att särskildt behandla det ena förslaget och särskildt det andra, utan diskussionen har hela tiden kommit att röra sig om dem båda; och därför omfattar också detta lagutskottets utlåtande båda förslagen. Det torde därför ursäktas mig, om jag nu, då fråga är blott om 1 § i koncessionslagen, icke kan underlåta att komma in på frågan i hela dess vidd och således kommer att yttra mig om både koncessionslagen och expropriationslagen.

Nu finna herrarne af detta utlåtande, att lagutskottet har i hufvudsak biträdt Kongl. Maj:ts proposition angående koncessionslag och helt och hållet biträdt Kongl. Maj:ts proposition angående expropriationslag, men att reservanterna från Andra Kammaren för sin del yrkat afslag å koncessionslagen och afslag å 1 § i expropriationslagen. Nu skulle man möjligen deraf vilja draga den slutsatsen, att vi reservanter saknade intresse för denna fråga; men det är visst icke fallet. Jag försäkrar herrarne, att vi ha lika lifligt intresse som någonsin öfriga ledamöter af utskottet för att denna fråga, som är af så ofantlig betydelse för vårt land, måtte finna en snar och lycklig lösning. Vi ha emellertid icke ansett förevarande lagförslag vara af beskaffenhet att kunna af oss tillstyrkas. Vi hafva trots att, då fråga är om en så stor och så ny lagstiftning som denna, bör man gå mycket försigtigt till väga; och vi hafva därför som sagdt nödgats afstyrka det ena af de framlagda förslagen helt

och hållet och det andra till viss del. Jag vill nu här något närmare, än i vår reservation skett, antyda de skäl, som för oss varit bestämmande vid detta vårt afslagsyrkande.

Först och främst innefattar det kongl. lagförslaget icke några nämnvärda stadganden till reglerande af rättsförhållandet mellan koncessionsinnehafvaren och jordegaren. I den delen måste vi reserveranter medgifva, att lagutskottets majoritet i mångt och mycket förbättrat det kongl. förslaget. Der ha verkligen, såsom herrarne se, i lagutskottets förslag inrymts åtskilliga bestämmelser, som äro afsedda att i ganska väsentlig mån skydda jordegaren mot blifvande koncessionsinnehafvare. Men för det första äro vi icke på det klara med, om dessa bestämmelser äro i och för sig sjelfva tillräckliga; och för det andra må det ursäktas oss, om vi icke tilltrott oss att biträda desamma. Under ärendets behandling i utskottet har nemligen den ena gången efter den andra framlagts än ett, än ett annat alternativ i fråga om dessa bestämmelser; och det nu antagna alternativet beslöts sista gången, ärendet var före i utskottet. Att nu derå grunda en lagstiftning i ett så ömtåligt ämne med stöd endast af den jemförelsevis korta öfverläggningen angående detta alternativ tror jag icke vara lämpligt. Man kan ju lätt förutse möjligheten deraf, att ett dylikt lagförslag, när det kommer under en mera noggrann pröfning i högsta domstolen, kan komma att i dess helhet eller i någon detalj af högsta domstolen underkännas.

Sedan är det ett andra skäl, nemligen det, att om denna koncessionslag beslutes så, som utskottet tänkt sig, får man i allt fall lof att förutsätta, att jemte densamma måste utfärdas åtskilliga särskilda bestämmelser, allmänna koncessionsvilkor eller hvad man vill kalla dem. Dessa allmänna koncessionsvilkor äro gifvetvis af den beskaffenhet, att Kongl. Maj:t skall utfärda desamma. Emellertid har här under senare tid varit gängse sed, som har goda skäl för sig, att när fråga är om gemensam lagstiftning af Konung och Riksdag och vid sidan af denna lagstiftning erfordras bestämmelser, som skola af Kongl. Maj:t ensam meddelas, har, samtidigt dermed att lagfrågan förelagts Riksdagen, beredts tillfälle för denna att taga del af de specialbestämmelser, Kongl. Maj:t tänkt sig att i ämnet utfärda.

Man har icke dermed afsett, att Riksdagen skulle på något sätt ingripa i Kongl. Maj:ts lagstiftningsrätt, utan att Riksdagen skulle blifva i tillfälle att med ledning af dessa bestämmelser lättare fatta sin ställning till sjelfva lagförslaget och äfven att, om en eller annan bestämmelse i Kongl. Maj:ts förslag skulle befinnas olämplig, Riksdagen skulle kunna gifva till känna, att den önskade en förändring i dessa bestämmelser. Nu föreligger här icke ens någon antydning om huru Kongl. Maj:t tänkt sig, att dessa allmänna koncessionsvilkor skulle komma att gestalta sig. Dessa vilkor äro för öfrigt, så vida jag är riktigt underrättad, icke ännu utarbetade, och de kunde därför icke komma in till denna Riksdag. Äfven af denna anledning tro vi, att man kunde låta frågans afgörande anstå till en kommande riksdag.

Sedan kommer en tredje sak, som är af synnerligt stor vikt

Ang. förslag till lag om elektriska ledningar m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

och det är, att äfven om denna koncessionslag blifvit utarbetad på det mest omsorgsfulla sätt, och äfven om de ofvanberörda koncessionsvilkoren mycket omsorgsfullt utarbetats, så att största möjliga garanti förefinnes, att fara för person och egendom icke genom de elektriska anläggningarna måtte förekomma, så kan dock icke förebyggas, att i någon mån större eller mindre fara för person eller egendom genom dylika anläggningar ändock kan uppkomma. Man har därför haft temligen klart för sig — såväl utskottsmajoriteten som resevanterna — att dessa lagar måste suppleras af en tredje lag, af en lag, som bestämmer den speciella ansvars- och ersättningsplikten för koncessionshafvaren i föreliggande fall. Om vi hafva rätt härutinnan, och det tror jag att vi hafva, så vore väl lämpligast att, innan man bestämmer sig för koncessions- och expropriationslag, hafva denna ansvarslag framlagd, ty dessa lagar böra väl på en gång utfärdas, och ansvarslagen bör väl icke komma någon tid efter det koncessions- och expropriationslagarna varit färdiga för tillämping.

Detta har varit ett ytterligare skäl, hvarför vi i år icke kunnat biträda förslaget, men härtill kommer en annan omständighet. Den rör expropriationslagen. Regeringen har tänkt sig, att expropriation för nu ifrågavarande ändamål skulle medgifvas icke blott stat och kommun, utan äfven för annat allmänt behof. Det skulle således i vissa fall kunna medgifvas expropriationsrätt till enskilde. Det är nu ett förhållande, som nästan saknar sitt motstycke i vår lag, undantagandes beträffande enskilda jernvägar och möjligen ett eller annat enstaka fall derjemte. Då framstälde sig för oss den frågan: då vi nu gifva oss in på ett alldeles nytt lagstiftningsområde, på en nästan ny princip, skola vi icke då först öfverväga, huru vidsträckt denna expropriationsrätt för enskilde bör vara? I främmande länder, der en dylik lagstiftning kommit till stånd, har man, åtminstone i några af dessa länder, inskränkt expropriationsrätten för enskilde till viss tid, så att man, så att säga, har framtiden i sin hand. Här finnes nu icke någon sådan bestämmelse, utan lagen utgår tvärtom från att expropriationsrätten medgifves för all tid. Man skulle då kunna invända, att man kan ändra dessa bestämmelser till ett kommande år. Men hur komme det då att gå? Om man nu på grund af denna lag, om den antages, genast lemnade koncessioner åt enskilde för all tid, så skulle ju, om man sedermera bestämde, att koncessionerna skulle begränsas till viss tid, vissa koncessionssökande, nemligen de som kommit först, hafva sin rätt för all tid, medan andra, som kommit senare, blott hade den för viss tid, och derigenom blefve mannamån begången.

Man har sagt, att staten icke så, som man skulle önskat, dragit fördel af grufvorna, och det skulle ju nu kunna hända, att man också nu genom att fatta ett förhastadt beslut minskade kommande generationers rätt med afseende på vattenfallen.

En annan sak, som står med nyssnämnda förhållande i nära sammanhang, är frågan om koncessionsafgifterna. Den har äfven utskottet berört och ansett, att den bör tagas i öfvervägande. Den är deremot icke alls berörd i det kongl. förslaget.

Nu tillkommer ytterligare ett skäl af mera formel beskaffenhet, det nemligen, att till de här föreliggande lagförslagen om koncession och expropriation skulle ytterligare komma bestämmelserna om de allmänna koncessionsvilkoren samt den ansvarighetslag, som vi hafva att förvänta. Det förefaller mig då, som om det vore mera naturligt, att de tre lagar, som äro af civillags natur, d. v. s. koncessionslagen, expropriationslagen och ansvarighetslagen, sammanfördes i en gemensam lag. Det skulle enligt reservanternas åsigt medföra större reda och åskådlighet.

Ang. förslag till lag om elektriska ledningar m. m.
(Forts.)

Å sid. 15 i utskottets utlåtande säges: »Den elektriska kraftens öfverförande i den utsträckning, hvarom fråga är, utgör någonting för vårt land hittills nytt, och ingen säker erfarenhet förefinnes vare sig rörande omfattningen af det ingrepp i den enskilda eganderätten, som påkallas för ledningarnes framdragande, eller de faror för person och egendom, som med dessa ledningar kunna vara förbundna. Med hänsyn till dessa förhållanden lära de lagstiftande myndigheterna ega anledning att på förevarande område gå varsamt till väga». Ja, det är just hvad vi reservanter anse, att man bör göra. Man brukar annars anse, att Första Kammaren är så betänksam af sig och Andra Kammaren tvärtom. Det är då förunderligt, att det i nu föreliggande fall varit raka motsatsen. Första Kammarens ledamöter hafva nemligen varit villiga att taga lagarne med snart sagdt hvilka förändringar som helst. Vi åter hafva ansett, att vi måste i denna opröfvade fråga tänka oss före och få alla de upplysningar och utredningar, som vi önska, på en gång samlade, och vi hafva därför icke kunnat vara med om lagarnes antagande. Vi hafva deremot icke velat ställa oss på någon negativ ståndpunkt. Vi äro tvärtom, såsom nämndt, lika intresserade som några andra att få denna fråga löst på ett lyckligt sätt. Vår önskan har därför varit, att Kongl. Maj:t snarast möjligt, efter en närmare utredning, å nyo framlägger frågan för Riksdagen.

På samma gång vi yrkat afslag å dessa lagar, hafva vi, såsom herrarne finna af slutet i reservationen, föreslagit en skrivelse till regeringen. Jag ville naturligtvis yrka bifall till denna skrivelse, och det är också dit jag syftar, men som herrarne torde finna, har utskottet behandlat dessa lagar hvar för sig och således tvingat äfven oss reservanter in på den bogen, att vi måste ställa våra yrkanden i öfverensstämmelse med utskottets och således göra våra yrkanden beträffande hvarje lag för sig. Detta föranleder, att det skrivelseförslag, som herrarne återfinna å sid. 23, måste efter de båda lagarna uppdelas i två särskilda förslag. Följden blir då den, att om vår mening går igenom, komma dessa skrivelseförslag att sedan arbetas in i en och samma skrivelse, men af formella skäl måste vi som sagdt nu uppdelas i två förslag. Jag ber således att få yrka bifall till det första af dessa. Om herrarne behagade jemföra vår hemställan i reservationen med hvad jag nu uppläser, torde herrarne finna, att det är samma sak, fastän blott innefattande den ena delen af klämman. Jag hemställer alltså, att Riksdagen, med afslag å förslaget till lag med vissa bestämmelser om elektriska ledningar, måtte, med anledning af den i ämnet

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

väckta motionen, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t efter förnyadt öfvervägande af frågan rörande koncession för elektriska starkströmsledning ar snarast möjligt låta utarbete och för Riksdagen framlägga nytt förslag till lagstiftning i ämnet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till det af mig nu framställda skrifvelseförslag.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Skärhus, *Trapp*, *Andersson* i Helgesta och *Bengtsson* i Häradsköp.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman, mina herrar! I fråga om den lagstiftning, som nu är föremål för kammarens öfverläggning, ber jag först få fästa herrarnes uppmärksamhet på, att anledningen till densamma är att söka uti en under sistlidne höst från ett stort antal industriidkare uttalad önskan att, så fort ske kunde, erhålla en lagstiftning, hvarigenom det blefve möjligt att använda den kraft, som finnes i landets vattenfall i landets industricentra. För detta ändamål var det nödvändigt att erhålla en lagstiftning, hvarigenom dels expropriationsrätt för framdragande af kraft- och ljusledning ar erhöles, dels koncessionstväng infördes. Det framhöles då från skilda håll, att hvarje år, som gick, innan denna lagstiftningsfråga vore något så när ordnad, medförde för landets industriidkare högst väsentliga olägenheter. Det framhöles, att nya industriarter, som man hade för afsigt att införa här i landet och hvilka för sitt bedrivande erfordrade stor kraft, icke kunde påbörjas här, utan skulle söka sig rum i utlandet, och att, sedan detta skett det för vårt lands industri vore svårt att vinna fast fot inom sådana områden.

Under sådana förhållanden var det ju naturligt, att man i förevarande hänseende sökte i främsta rummet åstadkomma en sådan lagstiftning, hvarigenom det med skyddande af enskild rätt blefve möjligt att inom kort tid komma till målet. Och jag vågar påstå, att den anmärkning, som är rigtad mot det kongl. förslaget derutinnan, att enskildes rätt icke deri skulle vara tillräckligt tillgodosedd, icke är grundad.

Den föreslagna expropriationslagen inskränker sig till att, i likhet med hvad redan gäller i fråga om anläggning af enskilda jernvägar, förknippa rätten att erhålla koncession sig medgifven vid att företaget skall medföra allmän nytta. På detta sätt har man efter min uppfattning vunnit en naturlig begränsning af expropriationsrätten, en begränsning, som förhindrar, att den enskildes eganderätt skall kunna inskränkas till förmån för annan enskild rätt. Det skulle i detta fall lika väl som vid hittills gällande expropriationsförfattning vara det allmänna behovet, som grundade rätten att säga, att för detta företag får du begagna en annans enskilda egendom, naturligtvis mot en rigtigt bestämd ersättning. Det är dessutom genom den ifrågasatta koncessionslagen efter min uppfattning tillräckligt sörjdt därför, att enskildes rätt, vid bevil-

jande af koncession å ett företag genom lämpliga bestämmelser skall blifva skyddad.

Det har icke, så vidt jag känner, mot Kongl. Maj:t rigtats någon anmärkning derom, att de koncessioner, som af Konungen meddelats för enskilda jernvägsanläggningar, skulle brista derutinnan, att enskildes rätt icke tillräckligt tillgodosetts. Jag är förvissad att, derest en sådan koncessionsbefogenhet skall utöfvas af Kongl. Maj:t i fråga om elektriska ledningar af hög tension, äfven dervid koncessionsvilkoren skola bestämmas så, att de enskilde skola helt säkert kunna känna sig fullkomligt trygga.

Det anmärktes dervid, att Riksdagen borde hafva tillfälle att taga del af dessa koncessionsvilkor. Jag vill i detta afseende fästa Andra Kammarens uppmärksamhet derpå, att dessa koncessionsvilkor måste till följd af sakens egen natur vara särskildt affattade för hvarje särskildt företag, som medgifves; att de allmänna grunderna, som måste återfinnas i hvarje koncession i fråga om dylika ledningar, helt naturligt i följd af sakens natur komma att spela en vida mer underordnad roll i jmförelse med de speciella bestämmelser, hvarigenom i hvarje särskildt fall fara förebygges och enskild rätt tryggas.

Nu har det anförts såsom ett skäl, hvarför lagen icke nu skulle kunna antagas, att en lagstiftning angående koncessionsinnehafvarnes ansvarighet för eldsolycka, som genom ledningarna åstadkommits, ännu icke hunnit utarbetas.

Men jag hemställer till herrarne, huruvida detta kan vara ett tillräckligt skäl att afslå den ifrågasatta lagen, då vi erinra oss, att den lag, som reglerar de enskilda jernvägarnes ansvar för den skada, som af dem förorsakas, tillkom åtminstone 20 år senare än expropriationsrätt för dylika företag medgafs.

Anledningen dertill, att för innevarande Riksdag icke kunnat till pröfning framläggas den ansvarslag, som ännu fattas, ligger, såsom lätt är att finna, i den korta tid, som för förarbetena till de nu framlagda förslagen varit att tillgå. Det sista af dessa kunde icke, såsom herrarne erinra sig, blifva färdigt till framläggande förr än riksdagen en tid fortgått. Och från lagutskottet uttalades, innan förevarande lagfråga der föredrogs, huru nödvändigt det vore, att hafva båda propositionerna på en gång vid utskottsbehandlingen. Det är gifvet, att, om en tredje sådan skolat utarbetas — i synnerhet som denna lag, såsom innefattande en ansvarspligt, skulle granskas af högsta domstolen och en dylik granskning till följd af sakens egen natur kräfver en viss tid — skulle detta lagförslag icke hunnit att för denna Riksdag framläggas. Men, såsom redan är anfördt, hade behofvet af en lagstiftning från sakkunnigt håll framhållits vara så stort, att regeringen icke ansåg sig kunna stå till svars för att underlåta att för denna Riksdag framlägga förslag i ämnet.

Den föregående talaren har erkänt såsom en förtjenst hos lagutskottet att icke nöja sig med att lita uteslutande på koncessionsvilkoren utan att tillägga några bestämmelser i 1 §, hvarigenom enskild rätt skulle skyddas. Men han har såsom skäl för afslag å

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

utskottets förslag anført, att dessa bestämmelser äro så nya och att det skulle kunna hända, att de vid granskning i högsta domstolen befunnos felaktiga.

Mig synes tvärtom den omständigheten, att de af lagutskottet under § 1 gjorda tillägg skola komma att undergå granskning i högsta domstolen, vara ett skäl för kammaren att kunna med all trygghet antaga lagen. Skulle der finnas några bestämmelser, som vid granskningen ansåges origtiga, lär högsta domstolen icke underlåta att anmärka sådant. Och kammaren behöfver då ej befara, att icke rättelse vidtoges och nytt förslag i ämnet komme att för Riksdagen framläggas.

Vidare anförde talaren, att det förekom reservanternas tvifvelaktigt, huruvida expropriationsrätten för enskilda personer — således icke kommun och staten — borde vara obegränsad eller inskränkas till vissa år, och att den frågans närmare öfvervägande borde vara anledning att nu icke antaga lagen.

Jag vill likväl fästa kammarens uppmärksamhet derpå — och jag tror, att hvad jag nu säger skall vitsordas af de industriidkare, som sysselsatt sig med hithörande frågor — att det är omöjligt för en industriidkare att för sin anläggning begära expropriation, om icke den rätt, han derigenom förvärfvar, blir bestående. Hvilken storindustriell anläggning, hvarför kostnaderna numera uppgå till millioner, kan komma till stånd under sådana förhållanden, att, sedan 20 år äro gångna, hela den därför behöfliga drifkraften kan tagas ifrån den, om icke egaren till densamma vill ingå på de nya villkor, som af stat, kommun eller enskilde kunna för honom uppställas. Jag tror icke, att storindustrien vill vederväga sina penningar på ett så prekärt företag.

Förhållandet är nog det, att — fastän icke direkt uttaladt — reservanternas förslag innebär, att allenast staten och kommunen och icke någon enskild skola erhålla expropriationsrätt. Men jag hemställer, om en sådan begränsning i fråga om expropriationsrätten kan vara önskvärd. Finnes det icke många slags företag, egnade att fylla ett allmänt behof, hvilka för sitt utförande dock bättre anförtros åt den enskilda företagsamheten och det enskilda utförandet än åt en kommun eller ett statens embetsverk. Jag tror, att erfarenheten talar för att samhället bör åt den enskilda verksamheten öfverlemna sådana företag, som till följd af sin natur bättre lämpa sig för enskild verksamhet, och för staten och kommunen förbehålla sådan verksamhet, som för dessa är den mest passande.

Att med den af Kongl. Maj:t bestämda begränsning, att ett allmänt behof skall fyllas, medgifva expropriationsrätt äfven åt enskilde, förefaller mig för kammaren icke kunna innebära något, som inger farhågor, då jag betänker, att, utan gensägelse från denna kammare, en sådan möjlighet till expropriation förefunnits för de enskilda jernvägarne, allt sedan den första af dem kom till stånd här i landet.

Hvad åter den framställda frågan angår, att man i sammanhang med denna lagstiftning skulle taga i öfvervägande frågan om

en koncessionsavgift, förefaller det som med den begränsning, som expropriationsrätten erhållit, det icke bör kunna ifrågasättas att belasta företaget med någon sådan avgift. Det är ju för fyllande af ett allmänt behof, för ett lättare och bättre uppfyllande af detta behof för det allmänna, för orten, och icke för den enskilde koncessionssökaren, som rätten medgifves. Kan det då finnas någon förutsättning, som skulle berättiga till att lägga en koncessionsavgift i detta fall?

Från ren beskattningssynpunkt förefaller det ock alldeles obehöfligt att, icke på den sedvanliga beskattningsvägen, utan genom en koncessionsavgift, utkräva det bidrag till statens och kommunens utgifter, som med rätta bör åligga det industriella företaget.

Hvad slutligen lagarnes form beträffar, har denna blifvit föremål för klander från olika håll. Men har den af Kongl. Maj:ts valda formen genomgått högsta domstolens granskning utan anmärkning, så synes mig kammaren, om den godkänner saken, icke böra förkasta lagen på grund af dess form, äfven om en och annan kammarledamot föredragit att hafva fått *en lag* i stället för dessa tre.

I parentes vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att, man må hafva hvilken mening om sammanslagningen af lagarne rörande elektriska ledningar och koncessionstrånget som helst, det dock ur lagstiftningens synpunkt måste anses oformligt att deri intaga de bestämmelser, som finnas i 19 kap. 13, 14 och 21 §§ strafflagen. Ty dessa bestämmelser äro af natur att höra till den vanliga strafflagen och kunna svårligen hafva sin plats på annat ställe än der.

Jag vill dessutom fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att det förefaller som om Kongl. Maj:ts formella uppställning dock hade goda skäl för sig. Ty hittills hafva vi i vår lagstiftning angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof eller vår expropriationslag sammanfört alla de bestämmelser, som gälla expropriationsrätten. Herrarne återfinna der alla de företag, för hvilka rätt till expropriation kan begäras. Hade man förehafvt denna lag till omarbetning, skulle säkerligen icke någon jurist hafva tvekat att i densamma införa äfven de nya bestämmelser, som äro nödiga med hänsyn till dessa vattenledningar och elektriska ledningar, för hvilka expropriationsrätt kunde få sökas.

Men då nu så icke var förhållandet, då fråga härom icke förelåg, var det naturligt, att man i en särskild tilläggs lag införde dessa bestämmelser, för att vid en blifvande omarbetning utaf expropriationslagen, som förr eller senare en gång måste komma till stånd, införa dem deri. Detta tror jag är öfverensstämmande med vanligt förfaringsätt.

Men detta är nu en bisak. Under förutsättning att lagens innehåll är sådant, att det kan godkännas, synes ingen röst böra eller behöfva frångå lagförslaget därför, att det är affattadt i två särskilda författningar, och man bör härvidlag äfven komma i häg, att förslaget, med den uppställning det har, i utskottet granskats af

*Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)*

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

kompetente män utan att der någon anmärkning i detta afseende mot detsamma framställts.

Jag slutar med att lägga kammarens ledamöter på hjertat att icke uppskjuta antagandet af de bestämmelser, som här äro i fråga, och jag är säker på att hvad jag säger skall kunna vitsordas från sakkunnigt håll, då jag nu slutligen ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att för hvarje år, som går, utan att detta rättsförhållande blir ordnad, tillfogas vårt lands ekonomiska ställning afsevärda olägenheter.

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Herr Zetterstrand har närmare angifvit de skäl, hvarpå vi såsom reservanter inom lagutskottet grundat vårt afslagsyrkande. Jag ber nu att få anföra en del omständigheter, som jag för min del lagt synnerligt stor vikt på, och hvilka jag ansett ådagalägga en brist i lagen.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har nyss gifvit till känna, att några allmängiltiga föreskrifter om koncessionsvilkoren icke lära vara att förvänta, beroende derpå att koncessionen måste i hvarje fall lämpa sig efter särskilda behof och särskilda förhållanden.

Under sådana förhållanden är det enligt min mening alldeles nödvändigt, att åtminstone någorlunda betryggande föreskrifter i detta afseende blifva införda i lagen, och till sådana föreskrifter anser jag för min del höra en bestämmelse derom, att koncession icke får beviljas för framdragande af en elektrisk ledning öfver bebyggd gård emot fastighetsegarens eller hemmansegarens bestridande.

Nu står det i lagförslaget en mening, som lyder så här: »Ej heller må tillåtas, att inom andra områden ledning emot egares bestridande framdrages på mindre afstånd än tvåhundra meter från hans boningshus eller annan byggnad, der den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, utan så är, att annan sträckning för ledningen visas ej kunna utan synnerlig olägenhet användas». Det kan sålunda inträffa, att en dylik ledning, mot jordegarens bestämda protest, kommer att dragas fram öfver hans trädgård, bostad och öfriga åbyggnader. Om någon hänsyn skall tagas till hans uttalade önskan i detta fall, är nemligen beroende på huruvida man kan anse att ledningen kan dragas fram på annat håll utan synnerlig olägenhet. Denna bestämmelse »utan synnerlig olägenhet» är således af mycket illusorisk natur, och jag anser för min del, att Sveriges allmoge icke kan vara belåten med en lag, som på detta sätt skulle utsträcka rättigheten att draga fram större och starkare elektriska kraftledningar öfver landsbygden.

En annan sak är, huru stora faror anläggandet af dylika ledningar innebär. Derom sakna vi ännu tillräcklig erfarenhet, men att det är förenadt med stora faror, det har utskottet sjelft medgifvit på flera ställen i sin motivering. Men ändock har utskottet ansett, att det går an att antaga lagen i det ofullständiga skick, hvari den nu befinner sig.

Det är ju alldeles uppenbart, att om eldsvåda inträffar, förör-

sakad af den elektriska ledningen, så kan hela den gård, som på så sätt antändes, brinna upp. Och frågar man då, hvem som skall ersätta den skadan, så kan härpå icke gifvas något svar, ty någon ansvarighetslag för dylikt fall ha vi icke. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet sade, att vi nog framdeles skola få en sådan lag. Ja, det är ju godt och bra, och vi hoppas att regeringen i sinom tid kommer fram med ett lagförslag, som är så godt som möjligt. Säkra är dock, att såväl koncessions- som ansvarighetslagarne utarbetas och antagas samtidigt, ty då kunna koncessionsinnehafvarens rättigheter och ansvarspligt säkrast afvägas och bestämmas.

Ang. förslag till lag om elektriska ledningar m. m.
(Forts.)

Men äfven om sådana ledningar läggas ner i jorden, vet man ännu icke med huru stora faror detta är förenadt. Det är mycket skiftande meningar bland vetenskapsmännen angående den saken.

Men dragas ledningarna fram i luften, i närheten af bebodda ställen, kunna vi vara säkra, att i händelse de urladda sig, komma de att antända gård och åbyggnader af hvad träämne som helst.

Under sådana förhållanden har jag velat fästa uppmärksamheten på de svårigheter och faror, som kunna uppstå för landsbygden genom antagandet af detta lagförslag. Särskildt vill jag nu påpeka, att brandstodsbolagen alldeles säkert komme att höja brandstodsafgifterna betydligt. Det finnes antagligen icke något brandförsäkringsbolag, som på förhand kan uppgifva den större eller mindre risk, bolag kan löpa genom att bevilja försäkring mot dylik brandskada, men att det är förenadt med större risk, derom äro de alla öfvertygade.

Frågan gäller nu att förebygga en sådan fara på bästa sätt.

Så länge det icke finnes närmare föreskrifter om hvarken huru koncession bör beviljas eller bestämmelse om huru koncessionsinnehafvare skall ersätta uppkommen skada, så länge anser jag för min del, att det är säkrast, att kammaren dröjer att antaga någon koncessionslag.

Det är af sådana skäl, som vi, reservanter ifrån Andra Kamraren, ansett oss icke för närvarande kunna bifalla det föreliggande lagförslaget; men som vi önska saken framgång så fort ske kan, äro vi villiga att föreslå Riksdagen ett skrifvelseförslag, sådant herr Zetterstrand nu har framställt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta skrifvelseförslag.

Herr Söderberg: Herr talman, mina herrar! I likhet med den näst föregående ärade talaren vill äfven jag framställa mina betänkligheter mot att nu i riksdagens sista timma antaga en lag, om hvilken till och med herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nyss yttrade, att den affattats på mycket kort tid för att man i någorlunda god tid skulle hinna framlägga densamma för Riksdagen.

Om nu de betänkligheter, som af herr Zetterstrand och nyss af herr Jansson i Djursåtra mot detta lagförslag framstälts, äro befogade, så anser jag verkligen, att vi borde vänta med att antaga

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

detta lagförslag åtminstone till nästa år, till dess en utredning skett i denna fråga, som så nära berör den enskildes rätt och på många sätt ingriper i hans förhållanden.

Visserligen vill jag erkänna, att industrien har utvecklat sig i vårt land på ett sådant sätt, särskildt på det område, der fråga kan bli om användande af den elektriska kraften, att det blir nödvändigt att till det allmännas tjänst och nytta få till stånd en lag, som reglerar förhållandena och bidrager till att man må kunna tillgodogöra industrien denna kraftkälla, men jag anser dock, att vi må vänta tills en utredning kommit till stånd. Kongl. Maj:t kan då taga i närmare öfvervägande de anmärkningar, som blifvit framställda af de föregående talarne, och derefter till en annan Riksdag framkomma med ett nytt förslag.

Derför vill jag, herr talman, yrka bifall till det förslag, som blifvit under diskussionen framställt af herr Zetterstrand.

Herr *Sandquist* instämde häruti.

Herr *Husberg*: Herr talman! I det anförande, herr Zetterstrand nyss hade, betonade han både i början och slutet af det samma, att vi böra gå försigtigt och varsamt till väga, och det är alldeles obestridligt en mycket riktig synpunkt.

Denna fråga, som här föreligger, är icke lätt, och det kräfves lång tid, innan man med bestämdhet kan välja sin ståndpunkt i densamma. Men det får jag lof att säga, att den synpunkt, som för mig varit i väsentlig mån bestämmande, då jag ansett, att Riksdagen borde fatta beslut i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition, har varit den, att de kongl. propositionerna i detta ämne synts mig hafva iakttagit nödig begränsning och varsamhet och icke tagit allt för långa steg på detta elektricitetslagstiftningens område, med ett ord af den beskaffenhet, att jag med hänsyn dertill ansett det gagneligt, om dessa förslag nu antoges. Vi veta, att vid behandlingen af denna fråga inom utskottet förelågo ganska vidtgående yrkanden och önskningsmål. Man ville tillgodogöra sig vattenkraften i våra vattenfall på elektrisk väg för industriella ändamål, och dervid gå så långt, att det skulle tillåtas de särskilda industrierna att för sitt eget privata intresse kunna tränga sig fram genom expropriationsrätten mot enskild jordegares bestridande. Vi veta, att det är många, som klandrade dessa af Kongl. Maj:t framlagda förslag, just därför att de icke gått tillräckligt långt, och gifvit industrien rätt att på detta sätt expropriationsvis tränga sig fram mot enskilde, utan begränsat rätten derhän, att den skulle kunna medgifvas mot enskildes bestridande endast i det fall, då det gälde att tillgodose ett allmänt behof. Således Kongl. Maj:ts förslag ställer sig i denna del på samma ståndpunkt som vår nuvarande expropriationslagstiftning. Detta anser jag vara att gå varsamt till väga med afseende på en lagstiftning. Detta är en begränsning att lägga märke till, och det förefaller mycket tänkbart, att om frågan undanskjutes, komma dessa vidtutseende planer på en mera långtgående lagstiftning att

med kraft göra sig gällande; och möjligt är att dessa intressen få öfvertaget eller åtminstone kunna undanskjuta frågan på någon längre tid.

Då jag anser, att Kongl. Maj:ts förslag i detta afseende innehåller en afsevärd och förtjenstfull begränsning, så har jag ifrån den synpunkten mått och värderat de invändningar, som mot det samma framkommit.

Här har ock anmärkts, att detta förslag icke innehåller något reglerande af rättsförhållandet mellan koncessionsinnehafvare och jordegare utöfver hvad utskottet i sitt förslag tillagt till § 1 i Kongl. Maj:ts förslag. Det erkännes, att utskottet gjort ett och annat för att tillgodose jordegarens intressen gent emot koncessionsinnehafvarnes, men det är icke nog, säger man.

Jo, mine herrar, det har förefallit mig som om det skulle vara ganska svårt att kunna på förhand uppställa sådana allmänna bestämmelser, som på ett mera uttömmande sätt skulle kunna tillgodose jordegarens intresse. Jag tror, att, såsom under diskussionen anförts, sådana bestämmelser, som tillgodose jordegarens rätt, i främsta rummet och hufvudsakligen böra pröfvas för hvarje särskildt fall med hänsyn till ledningens beskaffenhet, lokala förhållanden och dylikt; och först sedan i fråga om ett flertal dylika anläggningar öfvervägts hvad som är viktigt och försigtigt att i detta afseende bestämma, kan man öfver hufvud taget få fram några allmänna bestämmelser, som kunna kodifieras och fastställas såsom allmänt gällande norm.

Herr Jansson i Djursåtra har mot andra och tredje stycket enligt utskottets formulering anmärkt, att det enligt denna skulle kunna blifva tillåtet att framdraga en ledning på mindre afstånd än 200 meter från boningshus eller annan byggnad, för så vidt det skulle vålla synnerlig olägenhet att ledningen framdroges på annat sätt. Mig förefaller denna bestämmelse alldeles icke så afskräckande, som här sagts, ty man får dock betänka, att Kongl. Maj:t skall, då särskilda koncessionsfall föreligga, höra sakkunniga myndigheter, hvilka kunna med teknisk sakkännedom afgöra, huruvida i hvarje fall någon större fara föreligger, och i sådant fall lärer väl Kongl. Maj:t komma att föreskrifva, att ledningen icke får läggas på sådant sätt. Vidare har man att komma i håg, att enligt utskottets förslag alla egare och innehafvare af de fastigheter, öfver hvilka ledningen skall gå, skola sättas i tillfälle att yttra sig i frågan.

Det har nu här vidare blifvit upplyst i fråga om den lag angående skadestånd, som man begärt, att en sådan snart är att förvänta. Jag vill ingalunda förneka, att det varit bra, om vi nu haft jemväl ett förslag till sådan lag, men jag tror icke, att frånvaron af ett sådant lagförslag bör vara afgörande. Jag vill påpeka, att det i fråga om jernvägs drift dröjde länge, innan någon lag om skadeersättning kom till stånd. Här kan det väl i hvarje fall icke dröja så länge, då vi veta, att frågan redan är aktuel. Jag föreställer mig således, att under tiden koncession icke skall hinna gifvas för så många anläggningar, och att de, för hvilka sådan kan

Ang. förslag till lag om elektriska ledningar m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

komma att lemnas, icke skola hinna att framskrida så långt. Med allt erkännande således deraf, att det skulle hafva varit bra, om ett dylikt lagförslag framkommit på samma gång, kan jag icke i den omständigheten, att så icke blifvit förhållandet, finna något skäl att undanskjuta hela den nu föreliggande lagstiftningsfrågan.

Det har vidare mot det nu föreliggande lagförslaget anmärkts, att enligt detsamma enskilda personer skulle för anläggningar, å hvilka koncession beviljades, kunna få exproprieras för all framtid, eller med andra ord, att koncession skulle kunna beviljas för all framtid. Man har sagt, att detta är att gå väl långt, och att sådana koncessioner för all framtid icke borde meddelas. Hvad beträffar beviljandet af koncession, så är det ju ingenting, som hindrar Kongl. Maj:t att taga i betraktande, huruvida i de enskilda fallen icke kan föreligga skäl att inskränka koncessionen till viss tid. Men äfven om Kongl. Maj:t icke skulle finna sig föranlåten att för särskilda fall uppställa en sådan begränsning, förefaller det mig, som om ett berättigande för Kongl. Maj:t att lemna koncession för all framtid icke vore så särdeles farligt med den begränsning, som Kongl. Maj:ts förslag har, nemligen att enskilda industriidkare icke kunna tvinga sig fram öfver annans jord, utan att sådant kan ske endast för allmänt behof. Vore det åter fråga om det mera vidtgående förslag, som här ställts i utsigt, att äfven enskilda skulle i sitt eget intresse få gå fram hvar de ville mot bestridande af jordens egare eller innehafvare, då stälde sig saken helt annorlunda. Så långt är det emellertid icke nu fråga om att gå, utan nu föreslås ett vida mera begränsadt steg.

Vidare har man sagt, att man borde taga i öfvervägande, huruvida icke koncessionsavgifter borde stadgas i sådana fall som detta. Ja, i fråga om sådana koncessionsavgifter kunna ju olika meningar vara rådande. För min del hör jag till dem, som tycka, att dylika koncessionsavgifter icke hafva någonting särdeles godt med sig eller fylla något särskildt behof, men härom kunna ju meningarna, som sagdt, vara delade. Men i hvarje fall synes man i denna fråga kunna göra samma invändning som nyss, nemligen att då det gäller en så begränsad uppgift, som med detta lagförslag framställes, dessa koncessionsavgifter icke spela någon särdeles stor roll. Här ha vi ju endast att tänka på en expropriationslag för de fall, då ett allmänt behof står bakom, och att lägga koncessionsavgift på elektriska ledningar, som tjena verk, hvilka fylla ett allmänt behof, synes mig under inga förhållanden vara riktigt.

Jag vill nu sluta ungefärligen med det samma, hvarmed jag började, nemligen att jag i detta lagförslag tyckt mig finna en riktig måtta och begränsning och jag betraktar det såsom ett väl afpassadt första steg på ett i framtiden blifvande stort lagstiftningsområde, hvilket första steg med fog och med skäl nu torde kunna tagas, hvarför jag för min del får yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Biesert: Herr talman, mine herrar! Jag skall icke blifva mångordig, men jag skall emellertid be att få påpeka en

omständighet, som rör § 1 i detta lagförslag. Jag gör det därför, att jag har anledning tro, att kammarens beslut skall komma att utfalla i öfverensstämmelse med reservanternas hemställan. Den sak, som jag kommer att påpeka, gäller inledningen till § 1, der det heter: »Vill någon anlägga elektrisk ledning, der största spänningen öfverstiger tvåhundraftentio volt, och skall ej ledningen i sin helhet anordnas inom byggnad eller inhägnad gård, söke Konungens tillstånd till företaget». Nu förhåller det sig på det viset, att genom elektricitetens hjälp de moderna anordningarna på fabriks- och bruksanläggningarnas område allt mer och mer tendera åt att öfvergå från de förr vanliga kraftledningarna såsom axelledningar, remledningar och linledningar till elektriska ledningar. Jag har all anledning tro att åtminstone på många håll inom en icke allt för långt afägsen framtid linledningar, remledningar och axelledningar skola försvinna och endast elektriska ledningar användas. Under sådana förhållanden kan det ju lätt ifrågakomma, att t. ex. vid ett bruk, hvars byggnader ligga spridda på ett större område, som kanske har en utsträckning af mera än en kilometer, man skulle vilja anordna en kraftledning ifrån en kraftkälla till en fabriksbyggnad på temligen långt afstånd derifrån. Blir nu detta förslag lag, skulle man nödgas ingå med ansökning till Kongl. Maj:t för att få tillstånd att framdraga en sådan ledning, oaktadt ledningen helt och hållet går fram öfver egen mark och oaktadt den icke korsar allmän landsväg eller eljest kommer i kontakt med något allmänt intresse. Lagen medgifver nemligen endast, att man utan Kongl. Maj:ts tillstånd får framdraga ledningar inom byggnad eller inhägnadt område, men det är ju gifvet, att man icke kan inhägna ett dylikt större bruksområde, utan att det måste vara öppet, och jag tager för gifvet, att lagens bestämmelser i detta fall måste tolkas efter ordalagen. För hvarje gång jag sålunda skulle vilja draga fram en ny ledning öfver mitt eget bruksområde t. ex. för anbringande af nya maskiner eller utvidgning af en fabrik, skulle jag alltså vara tvungen att inhemta Kongl. Maj:ts tillstånd dertill, och jag skulle således först efter ganska mycket besvär och efter lång tidsutdrägt kunna sätta en sådan plan i verket. Jag anser, att detta skulle vara till stort hinder för industriens utveckling, och jag vill därför hemställa till regeringen, att den vid ett möjligen blifvande lagförslags framläggande måtte taga denna omständighet i betraktande.

Till sist vill jag nämna, att, då jag förut läste den kongl. propositionen, jag tänkte mig, att jag skulle kunna biträda densamma med några mindre förändringar, men sedan jag nu läst reservanternas förslag, har jag allt mer och mer öfvergått till deras ståndpunkt, ehuru jag dock vill förklara, att jag icke i allt gillar deras motivering. För närvarande vill jag emellertid icke ingå på något närmare resonnement härom, utan får jag, herr talman, yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Fredholm: Herr talman! När man tager kännedom om detta lagutskottets utlåtande, så vill det synas, som om det före-

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

liggande lagförslaget skulle vara framkalladt af Riksdagens skrivelse år 1896. Detta torde emellertid knappast vara förhållandet, ty så vidt jag icke missförstod herr justitieministern, vill han låta oss veta, att regeringen nu icke kunnat framlägga frågan i hela dess vidd för Riksdagen på grund af den stora brådskan med dess behandling — en brådska, som han förklarade hafva sin helt naturliga förklaring deri, att industriens män utöfvat ett, så vidt jag kunde förstå, mycket starkt tryck på regeringen för att den nu skulle bringa frågan till afgörande. Då man haft så god tid på sig som sedan år 1896, skulle man väl i allt fall i tid kunnat hafva gjort undan åtskilliga förberedelser, så att lagförslaget utan allt för stor brådska kunnat inlemnas till Riksdagen i fullt färdigt skick. På sätt den förste talaren anförde, har man nu på grund af denna brådska ingen närmare kännedom om de lagar, som till kompletterande af föreliggande förslag sedermera skola för Riksdagen framläggas och man kan således icke i närvarande stund bilda sig en korrekt uppfattning om huru det hela i framtiden skall komma att verka. Herr statsrådet nämnde, att det var industriens kraf, som framkallat behovet af denna lagstiftning, och han yttrade tillika, att samma industri äfven hade kraf på att skyndsamt komma i åtnjutande af de rättigheter, som denna lag skulle kunna tilldela industriidkarne, emedan de i annat fall skulle hindras att vidtaga åtgärder för industriens utveckling. Jag hyser emellertid stor fruktan för att man genom lag skall åt enskilda personer i samhället, äfven då de sågo sig förfäktat så viktiga intressen som industriens, medgifva någon privaträtt, som sedan icke kan återtagas, ty att medgifva enskilda individer en sådan rätt, det innebär att sätta dem i stånd att inlägga sitt veto mot samhällets utveckling, om man icke beqvämar sig till att hafva deras bifall för mycket betydande summor. Herr statsrådet sade visserligen, att all fruktan i detta hänseende borde vara undanröjd derigenom, att det är Kongl. Maj:t, som skall meddela koncession å alla dylika anläggningar, och att Kongl. Maj:t säkerligen i detta som i andra fall skall noga taga i akt, att koncession beviljades endast för sådana anläggningar, som fylde ett allmänt behof. Ja, detta är ju i och för sig godt och väl. Men om något företag skulle komma i fråga, som obestriddligen tjänade ett allmänt behof, men som bragtes till stånd af en enskild person, så vore med en sådan pröfning föga trygghet mot missbruk vunnen. Om t. ex. ett samhälle ville införa elektrisk belysning på sitt område, men samhället sjelft icke kunde utföra en sådan anläggning, kanske i brist på medel dertill, och om sedan en enskild person erbjöde sig att utföra anläggningen, så skulle han ju erhålla koncession derå med dertill hörande rätt till expropriation. Förhållandet skulle då blifva likartadt med det, hvori Stockholms gasverk stod till Stockholms stad under tiden för dess innehafvande af ett bolag. Staden fick under denna tid till detta gasverksbolag sammanräknadt betala högst betydliga summor i stället för att staden kunnat hafva en god inkomst på gasverket, om det varit stadens eget. Detta gjorde emellertid i anförda fall mindre, ty tiden för kon-

cessionen var då begränsad till 40 år, och sedan kunde kommunen åter inträda i sina rättigheter. Men skall man åter för all framtid lemna en dylik koncession åt enskilda företag, är det icke gerna möjligt annat än att kommuner och samhällen skola i betydlig grad blifva lidande derpå.

Såsom en brist i förslaget har man vidare anmärkt, att i det samma icke inrymts någon rätt för koncessionsgifvaren att upptaga koncessionsavgifter. Dylika behöfver man icke alls tänka sig såsom en ärligen återkommande afgift, utan man kan ju bestämma att denna afgift, under hela den tid, koncessionen varar, skall helt eller delvis kapitaliseras i sjelfva företaget. Det vill också synas mig vara en ganska billig begäran, att det allmänna, som genom sin magt gjort det möjligt för ett företag att komma till stånd, äfven förbehåller sig att få en viss andel med i företaget. En sådan anordning kan icke hindra uppkomsten af nyttiga och gagnande företag, ty en koncessionsavgift i denna form kommer icke att på något sätt belasta företaget eller höja driftskostnaderna, utan den innebär endast, att staten eller kommunen förbehåller sig att, för den händelse ett företag skulle bli synnerligen lukrativt, få litet med af vinsten eller andel i företaget, och detta emedan företaget kunnat komma till stånd endast genom stadens eller kommunens medverkan.

Denna fråga om lagstadgad rätt att medgifva koncession har förut varit före i Riksdagen. Den gälde då icke något annat än lagstadgad rätt för regeringen att bevilja koncession för anläggning af jernvägar. Denna rättighet får, såsom bekant, Kongl. Maj:t nu för hvarje år af Riksdagen åt sig uppdragen, men då det varit fråga om, att man i detta hänseende skulle stifta en särskild koncessionslag, som icke kunde ändras annat än genom Konungen och Riksdagen gemensamt, har hvarje sådan framställning afslagits just på grund af svårigheten att rätt affatta en sådan, och då Riksdagen står i det förhållandet till regeringen, att Riksdagen på grund af sakens natur när som helst kan säga, att Riksdagen icke längre vill vara med om att lemna koncessionsrätten i detta afseende ensamt åt Kongl. Maj:ts afgörande, så har en sådan lag ansetts vara obehöfelig. Vid sådant förhållande har man hvad jernvägarna beträffar icke velat antaga någon koncessionslag, helst som stiftandet af en sådan lag är förknippadt med synnerligen stora svårigheter.

I utlandet har man ock, så vidt jag kunnat finna, under senare tider kommit till insigt om, att koncessionslagarne böra innefatta följande villkor, nemligen för det första, att koncessionsmedgifvandet bör vara begränsadt i anseende till tiden, i hvilket afseende man till och med gått så långt, att man ansett, att tiden för koncessionen icke bör öfverskrida 25 år, samt vidare, att den som meddelar koncessionen, vare sig stat eller kommun, skall förbehålla sig någon andel i företaget, icke för att pressa eller trycka företagsamheten, utan endast för att bevara åt sig vissa rättigheter för framtiden. Hade t. ex. Stockholms stad iakttagit en sådan försigtighet, då koncession meddelades åt Stockholms gasverk, skulle

Ang. förslag till lag om elektriska ledningar m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

staden och icke blott bolaget derpå hafva förtjent och staden hade då icke vid koncessionstidens slut behöft åt bolaget betala ut så många millioner, som den nu fick göra. Om Stockholms stad äfven iakttagit dylik försigtighet då koncession meddelades spårvagnsbolaget, hvilket, under den tid det existerat, förorsakat staden många olägenheter, hade detsamma för staden kommit att medföra större nytta och gagn. Den omständigheten, att man icke vet, hvilka olägenheter koncessionen kan komma att i framtiden medföra, gör det, enligt min uppfattning, nödigt för samhället att hafva någon andel i företaget, ty i annat fall kan samhället i en framtid få bekosta utgifter, som bort helt och hållet hvilat på koncessionären.

Jag skall icke nu upptaga tiden längre, utan vill jag sluta med att tacka Andra Kammarens utskottsledamöter, för den uppmärksamhet, de egnat denna fråga, hvilken sannerligen är så vigtig, att den icke förlorar någonting på att ligga till sig ännu ett eller annat år.

Nu har det visserligen sagts, att hvarje år som går, utan att lagstadgade bestämmelser i ämnet införas, medför förlust för det allmänna och industrien. Ja, det vill jag icke bestrida, men det får man finna sig i. Ty skall man lagstifta i en så allvarlig fråga, som denna, bör man icke göra det, förrän man är på det klara med de principer, på hvilka lagen bör byggas för att icke skapa framtida olägenheter vida öfverstigande stundens förluster. Är man icke på det klara dermed, synes det mig vara bättre, att det allmänna och industrien får vidkännas den ekonomiska förlust, som kan blifva följden af en något försenad lagstiftning, än att man, kanske till evinnerlig skada för samhället, skulle antaga ett nytt lagförslag, som i en hast kastats fram, innan det blifvit med den största noggrannhet pröfvadt och bragt till mognad.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservanternas yrkande.

Herr *Branting* förenade sig med herr *Fredholm*.

Herr *Lindhagen*: Herr talman! Jag är i väsentlig grad förekommen utaf hvad herr *Fredholm* nyss yttrade i denna fråga.

Anledningen hvarför jag för min del anser det vara så ytterst viktigt, att koncession endast meddelas på viss tid är, att jag anser att man eljest skulle prejudicera framtiden. Vi veta ju alla, att landets vattenkrafter kunna för detsamma blifva en stor framtida rikedom, och då det nu gäller att exploitera dessa vattenkrafter, bör det väl göras på sådant sätt, att man har framtiden i sin hand. Nu har det visserligen sagts, att Kongl. Maj:ts förslag endast afser att meddela expropriationsrätt åt den enskilde i de fall, der denne med sin anläggning vill tillgodose ett allmänt behof. Ja, men just i detta fall är en inskränkning i tiden ännu mycket vigtigare. Ty hvad skulle annars blifva följden. Jo, att dessa allmänna behof blefve i framtiden alldeles beroende af privatintressen.

Nu sade herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att inga industriella anläggningar skulle komma till stånd, i fall man inskränkte koncessionen till viss tid. Deremot vill jag anföra,

att i Schweiz meddelas ofta koncessioner för stora industriella anläggningar på viss tid, exempelvis för icke längre tid än 15 år. Der har det sålunda gått för sig att göra inskränkning i tiden. Vidare vill jag äfven nämna, att äfven teknici här i landet förklarar sig anse det vara en mycket resonabel sak att inskränka koncessionen till viss tid. Hvad risken för industrien beträffar, tror jag icke, att det dervidlag förefinnes någon fara, ty industridkarne skulle nog icke komma att draga sig för en dylik bestämmelse, sedan den väl kommit till stånd; det finnes nog en mängd andra saker, som innebära större risk för dem, såsom konkurrens, nya uppfinningar m. m. Hvad skulle det för öfrigt ligga för obilligt deruti, att Kongl. Maj:t efter ett afsevärdt antal år finge ånyo pröfva de skäligen ändringar eller tillägg i koncessionsvilkoren, som kunna i enlighet med stadgade grunder för tillgodoseende af det allmännas eller enskildes verkliga intressen befinnas nödiga eller nyttiga särskildt med hänsyn till ändrade förhållanden. Jag har åtminstone för min del icke kunnat förstå, att uti ett dylikt Kongl. Maj:ts afgörande skulle ligga någon så särskild risk.

Dessutom vill jag också i detta sammanhang framhålla — hvilket ju är en känd sak — att det är en hel mängd personer, in- och utlänningar, som spekulera i vattenfall, och att det är dem, som man genom det nu förevarande lagförslaget skulle skänka en ganska afsevärd summa penningar alldeles gratis. Det är då naturligtvis dessa personer, som framför allt önska, att koncessions-tiden må blifva så lång som möjligt. De skulle derigenom i hög grad vinna på tillkomsten af en sådan lag, som nu ifrågasatts. Och tro herrarne, att det skulle vara till industriens verkliga nytta att från början fastslå dylika principer? Nej visst icke. Ty den verkliga industrien likaväl som det allmänna skulle nog få stå på tå med öppna börsar för dessa magnater, som lagt sig till med vattenfallen. Jag tror för min del, att industrien i sin ordning äfven är bäst betjenad med att saken från början ordnas på ordentlig fot.

Hvad nu koncessionsafgiften angår, så är min tanke dermed bland annat, att, då vi veta, att dessa vattenfall i framtiden komma att i oerhörd grad stiga i värde, vi genom en dylik afgift kunna bereda möjlighet att, utan något tryck på industrien, afbördas en del af värdeförhöjningen till det allmännas kassa. Jag vill emellertid icke vidare ingå på denna sak nu, då tiden är långt framskriden.

Jag ber att i afseende å jordegarens rätt och i hvad mån den är tillgodosedd i lagförslaget få gent emot herr Husbergs påstående, att det vore svårt, ja, nästan omöjligt, att införa allmänna bestämmelser i detta hänseende, anmärka, att det icke varit vår, reservanternas, mening att införa några allmänna bestämmelser, utan naturligtvis i första hand speciella sådana. Och i det afseendet har nu utskottet visserligen föreslagit åtminstone ett par stadganden och deribland, att ledning icke får dragas öfver jordegares gård på mindre än 200 meters afstånd, dervid dock tillagts: »utan så är, att annan sträckning för ledningen visas ej kunna utan syn-

Ang. förslag till lag om elektriska ledningar m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

nerlig olägenhet användas». Hvarför detta tillägg i en sådan fråga? Nog kan man väl begära, att jordegaren skall få hafva sin gård i fred för dylika ledningar, om han så vill. Å ena sidan kan det i ett visst fall för jordegaren medföra en synnerlig olägenhet att icke få hafva sin gård i fred, men å andra sidan också föreligga att det för industriidkaren skulle medföra en synnerlig olägenhet att icke få gå med ledningen öfver jordegarens gård. Skulle i detta fall jordegarens synnerliga olägenhet få vika för den enskilde industriidkarens likaledes synnerliga olägenhet? Jordegaren eger ju dock marken, öfver hvilken ledningen skulle dragas, så detta anser jag skulle vara en fullkomlig orimlighet.

Vidare har nu sagts, att vi få mycket snart en ansvarighetslag. Ja, jag tror också, att det är alldeles gifvet, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet kommer att infria det löfte, han i sådant hänseende nu gifvit. Men, äro herrarne så säkra på att Första Kammaren också antager en sådan ansvarighetslag, ifall förslag derom framkommer först efter det den andra lagen blifvit antagen? Många äro der, såsom jag hört, ganska eniga om, att en sådan ansvarighetslag är temligen onödigt. Och får man nu först rättigheterna genom denna lag, är jag öfvertygad om, att det icke är så säkert, att man sedan anser, att en ansvarighetslag bör antagas.

Slutligen har herr statsrådet angående den formella sidan af saken invändt, att högsta domstolen icke gjort anmärkning mot att det blefve två lagar i ämnet. Ja, det är sant, om man bortser från att dels inom domstolen dock ifrågasattes, att den ena lagen borde alldeles bortfalla, och dels de båda lagförslagen utan inbördes samband föredragas inför domstolen vid vidt skilda tillfällen och i närvaro af delvis olika ledamöter. Men med de dimensioner, som nu ifrågasatts för denna lagstiftning, bör det hela sammanfattas i en särskild civillag i stället för i tre civillagar, så som blefve händelsen, om den nu bebådade ansvarigheten äfven komme till stånd. Häruti skall naturligtvis icke, såsom herr statsrådet trodde, ingripas de föreslagna ändringarne i allmänna strafflagen, hvilka ju äfven reservanterna förordat böra redan nu genomföras.

Men den formella sidan af saken har äfven i annat afseende sin betydelse. Som sagdt hafva lagförslagen ingalunda passerat oanmärkta i högsta domstolen. Det erinrades der bland annat, att förslaget till koncessionslag var blott en säkerhetslag, och att en sådan har Kongl. Maj:t rättighet att framlägga i administrativ väg. Men gjordes koncessionslagen till en civillag, utan att innehålla några fasta bestämmelser, så uppstod frågan: hvad innebär det då, att lagen i fråga skall blifva en civillag? Jo, menade man inom domstolen, det kan befaras, att Kongl. Maj:t skulle deraf kunna låta hypnotisera sig derhän att anse sig hafva rättighet meddela äfven andra bestämmelser än sådana, som angå säkerhetsåtgärder, och dermed utan ledning i lagen kunna i andra afseenden inkräkta på enskild rätt. Utskottet har emellertid undanröjt denna ovisshet så till vida som utskottet gjort koncessionslagen till någonting helt annat än den var enligt Kongl. Maj:ts förslag. I utskottets för-

slag gifves Kongl. Maj:t en bestämd hänvisning att förfara så, som man inom högsta domstolen befarade, utan att utskottet annat än i två speciella afseenden och äfven de ofullständigt närmare föreskrifver hvad Kongl. Maj:t har att rätta sig efter. Då framstår emellertid ändå mer aktuell den frågan om en koncessionslag, som är en civillag, bör innehålla ett så allmänt uppdrag åt Kongl. Maj:t i detta afseende. Visserligen anse äfven reservanterna, att koncessionslagen bör vara något mer än en säkerhetslag, men de hålla före, att den då i främsta rummet bör i vissa viktiga afseenden fastslå bestämda normer, såsom bland annat äfven i fråga om koncessionens inskränkning till viss tid, koncessionsavgift, ansvarspligt m. m. Man kan i bästa fall ifrågasätta, hvad en dylik koncessionslag egentligen skall tjena till, om den icke innehåller närmare bestämmelser. I detta afseende, liksom i fråga om formuleringen och placeringen af utskottets tilläggsföreskrifter, kunna därför också från formel synpunkt göras åtskilliga anmärkningar mot det af utskottet framlagda förslaget.

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.
(Forts.)

På grund af hvad jag sålunda anført och under återopande af motionens innehåll ber jag därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Wahlgren: Herr grefve och talman, mine herrar! Då jag här förklarar mig instämma med reservanterna i denna fråga, så vill jag endast nämna, att faran är stor, der sådana här ledningar dragas fram. Om t. ex. ett träd blåser omkull och träffar en ledning och dess trådar springa af, antändes trädet och stor fara för egarens skog är för handen. Så har nemligen hänt inom min valkrets; och de som upplåtit mark för dessa ledningar äro mycket ängsliga därför, att inga lagstadgade säkerhetsåtgärder finnas till förekommande af sådana olyckor.

Men då jag hoppas, att, när dessa förslag nästa gång kommer inför denna kammare, alla försigtighetsmått skola vara vidtagna till förebyggande af kränkning af enskild mans rätt, torde jag då få anledning att bifalla förslaget.

Herr Nyström: Herr talman! När det blef bekant, att en kongl. proposition i denna fråga skulle inkomma till Riksdagen, väckte det mycket stor tillfredsställelse inom tekniska kretsar, emedan man hoppades, att ett djupt känt behof skulle genom detsamma få sin tillfredsställande lösning. När förslaget emellertid blef känt, förvandlades tillfredsställelsen till oro hos rätt många *derför*, att den enskilda industrien icke alls blifvit i detsamma tillgodosedd.

Vid den diskussion i frågan inom teknologföreningens elektrotekniska afdelning, som af förslaget föranleddes, visade sig meningarna vara dels *för* och dels *emot* förslaget. De som voro *för*, voro det endast *derför*, att de önskade, att *något* skulle göras, och i förhoppning att lagen inom kort skulle ändras i en mera liberal riktning, men de som voro *emot* voro det *derför*, att de icke vågade

Ang. förslag
till lag om
elektriska led-
ningar m. m.

(Forts.)

hoppas på en dylik snar förändring till det bättre, och emedan de antoge, att ett uppskof skulle föranleda framläggandet af nytt lagförslag, som toge mera hänsyn till den enskilda industriens berättigade intressen.

Efter diskussionen företogs omröstning, hvilken utföll så, att det kungliga förslaget anhängare erhöilo en rösts majoritet. Emellertid har, sedan herr Lindhagens motion framkom, stämningen förändrats, och jag tror, att nu en allmän önskan gör sig gällande, att uppskof måtte ske just för att den enskilda industriens behof må blifva bättre tillgodosedt. Att så verkligen är förhållandet, framgår af en uppsats i Teknisk tidskrift (Allm. afd. n:o 17), hvars författare, en af de allra förnämsta kännarne på detta område, lemnar ett referat af herr Lindhagens motion och dervid yttrar följande: »De nya synpunkter herr Lindhagen i sin motion angifvit äro obestriddigen mycket anmärkningsvärda och förtjenta att noga tagas i öfvervägande. Särskildt må framhållas den utväg motionären antyder till att sammanjemka de olika intressen, det allmännas, industriens och jordegarens, hvilka här mötas, och hvarigenom en utsträckning torde möjliggöras af expropriationsrätten äfven till enskilda industriella företag. Just i denna punkt skiljer sig motionen väsentligt och fördelaktigt från Kongl. Maj:ts ofullständiga och ur uteslutande juridiska förutsättningar utarbetade förslag, som löst svårigheten på det visserligen enkla, men föga praktiska och lyckliga sättet att helt och hållet lemna de enskilda företagen åt sitt öde och låta dem reda sig, hädanefter såsom hittills, så godt de kunna. Frågans uppskjutande är visserligen en ledsam sak, men synes dock i alla händelser vara att föredraga framför att den nu erhåller den otillfredsställande lösning, som Kongl. Maj:ts förslag representerar. Det torde icke vara skäl att ställa stora förhoppningar på att bristerna sedermera skola snart nog blifva afhjelpade. Våra lagstiftande myndigheter hafva icke visat sig synnerligen benägna att alltför snart rubba en redan utfärdad lag.» — Det är naturligtvis af ett visst intresse att se, att de teknici, som på det närmaste äro berörda af denna fråga, icke äro rädda för ett uppskof, om de derigenom kunna hoppas få litet bättre stäldt för industrien, än nu är förhållandet.

Herr Husberg angaf såsom en särskild förtjenst hos förslaget, att det var så begränsadt. Jag skall be att få nämna, att under diskussionen i Första Kammaren en talare, som har vitsord på detta område, generaldirektör Åkerman, yttrade ungefär följande (jag kan ej citera ordagrant, men meningen var denna): Om jag skulle tolka denna lags första § efter bokstafven, skulle jag ej gå med derpå. Men just därför att jag tror, att den enskilda industrien också skall få vara med, skall jag gifva min röst åt utskottets förslag. — Herr Husberg är af den motsatta åsigten, att den enskilda industrien icke får vara med, och att döma af ordalagen finnes, så vidt jag kan se, ej någon möjlighet deraf.

Ett uppskof skulle ej heller, enligt min tanke, vålla den ringaste skada, och ett sådant kan i allt fall ej bli af lång varaktighet, ty det är — såsom ock i Första Kammaren framhölls — så

stora intressen som här verka pådrifvande, att frågan ovilkorligen återkommer inom kort. Jag tror ej heller, att ett uppskof skall verka på något sätt hindrande för industriens utveckling, då det kapital, som står till industriens förfogande, redan är så tillräckligt engageradt, att man åtminstone ej under den närmaste framtiden vågar tänka på några nya anläggningar af större omfång.

Äfven ett annat skäl talar för uppskof, nemligen att den komité, som är tillsatt för utarbetande af förslag till bestämmelser rörande vilkoren för anläggning och begagnande af elektriska ljus- och kraftledning, ännu ej avslutat sitt arbete, och hvars arbetsresultat väl bör ega någon betydelse för den lagstiftning, hvarom nu är fråga.

I fråga om de betänkligheter, som uttalats rörande koncession på viss tid, eller att sådan skulle kunna förhindra tillgodogörandet af vattenfall i nu omförmälda syfte tillåter jag mig erinra, att redan nu, då hvarken koncessions- eller expropriationstvång finnes, i allt fall inga öfverstigliga svårigheter visat sig att få elektriska kraftledningar framdragna. Svårigheter hafva nog yppat sig, men ej af öfvervinnelig beskaffenhet. I den mycket stora anläggning, som nu planeras och utföres i Norberg, hafva vi exempel på, att det går för sig att träffa öfverenskommelse med jordegarna. Men naturligtvis skulle det gå lättare, om Kongl. Maj:t egde bevilja koncession, likasom jag ock tror, att det skulle gå lättare att vinna jordegarnes samtycke, om de finge en årlig, om ock måttlig afgift för den mark, som de under långa tider måste afstå.

På grund af hvad jag nu anfört skall jag, herr talman, be att få yrka afslag på utskottets förslag i denna § och bifall till reservationen.

Öfverläggningen var härmed avslutad. Herr talmannen gaf proposition å de derunder gjorda yrkanden; och biföll kammaren dervid det af herr Zetterstrand under öfverläggningen framställda förslag.

Efter föredragning vidare af § 2 yttrade

Herr Zetterstrand: Jag ber att få yrka afslag på den nu föredragna paragrafen.

Vidare anfördes ej. Paragrafen afslogs.

Öfvergångsstadgande, ingress och rubrik.

Afslogos.

Utskottets i punkten gjorda hemställan förklarades besvarad genom kammarens här ofvan antecknade beslut.

Ang. förslag till lag om elektriska ledningar m. m.
(Forts.)

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare handläggningen af förevarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,9 e. m.

In fidem:

E. Nathorst Böös.
